

Alesandro Karera

Čudesan život diplomiranih književnika

bojana888

*Mojoj sestri
koja je uspela da diplomira*

I

Jonska glina

Renato i Rinaldo, koga su svi zvali Rino, bili su dvojica diplomiranih književnika. Ista je bila zvezda koju su sledili, dubok je bio ponor koji ih je razdvajao: Renato je bio redovni profesor u jednoj srednjoj školi na najvećem poluostrvu Mediterana; Rino je naprotiv bio nezaposlen zato što je provodio suviše vremena baveći se nevažnim stvarima a otkada je prestao, nije više bilo konkursa u srednjim školama. Renato, međutim, čudno je reći, nije bio zadovoljan time da bude redovan nastavnik u nekoj srednjoj školi. Primao je osnovnu platu, trinaestu platu i dopunske troškove s vidljivom rasejanošću nekoga ko se ne brine o takvim sitnim zadovoljstvima, a kada je izgovarao predviđanja kao što je: „Kada odem u penziju...”, činio je to sumorno kao neko ko očekuje da navuče na sebe neku hroničnu bolest. Rino, s dužnim poštovanjem, duhovna statua nesuđenog zaposlenog, slušao ga je s takvom pažnjom kao neko ko čeka da shvati fragmente jednog izgubljenog jezika. Renato je završavao deveti mesec školske godine kao da je privodio kraju neku čudnovatu trudnoću iz koje bi se rodila duga leta uznemirene i bezvoljne dokolice. Rino je čamio pored telefona iščekujući privremeno zaposlenje u školi, radio je korekturu za jednu izdavačku kuću i s vremena na vreme pisao za nekog premorenog novinara. Renato je trebalo da bude srećan a Rino nesrećan, međutim bilo je upravo suprotno. Rino je bio nezaposleni veseljak i misionar, dok je Renato bio državni službenik višeg nivoa, nezadovoljan i napaćen. Pošto se u poslednje vreme prepustio ozbiljnom moralnom rastrojstvu, razmišljao je čak da napusti školu i posveti se samostalnoj delatnosti. Sluteći da bi se tamo u velikom svetu moglo ići u susret novom životu, zarađujući više, čak i zabavljajući se više nego što to odobrava hladna senka Ministarstva prosvete,

Renato je odlučio da prihvati poziv jednog poznanika koji se bavio prirodnim preparatima.

Renato se dovoljno razumeo u alternativna lečenja. Pomalo je čitao i praktikovao jogu, ši-jacu, feldenkrajs metodu, makrobiotiku i ajurvedsku medicinu. Za razliku od većeg dela čovečanstva, nije mu bilo nepoznato kinesko travarstvo. Dogovorio se s poznanikom da će nedelju dana pohađati seminar o proizvodnji i komercijalizaciji lekovitih glina, i da će posle toga odlučiti da li bi vredelo napustiti nastavničku delatnost i uortačiti se s jednom firmom za proizvodnju gline koju je osnovao isti taj poznanik i koja „se širila”, „imala odličnu perspektivu”, i kojoj je bio potreban komercijalni direktor. Seminar se održavao u gradu koji se zvao Bari, ali škola u kojoj je Renato predavao nalazila se u gradu po imenu Milano. Direktorica škole mu ne bi dozvolila privremeno odsustvo zbog takvog jednog ispraznog razloga kao što je *stage* o jonskoj glini; Renato je dakle morao da laže i pravi se da je bolestan, prekršaj za koji moralnost redovnog profesora, nepopustljiva kao prema mnogim drugim stvarima, ne nalazi nikakav prigovor. Njegov lekar, oženjen jednom diplomiranom književnicom, čiji je bio rob, isporučio mu je povijene glave lekarsko uverenje na kojem su se pojavljivale reči kao što su virus, alergija, proleće, dani za odmor, antibiotici. Nedelju dana nije bilo mnogo; s malo sreće mogao je da ode i vrati se iz Barija a da u školi ništa ne primete. Ali u Renatovoj zgradi su stanovali i drugi profesori iz njegove škole, a na stepenicama kod njegovog stana porodice nekih njegovih učenika provodile su dosta vremena. Ako bi se napravio bolesnim i ako bi posle nestao, kolege ili roditelji učenika mogli bi da primete reklamnu poštu kako se gomila u poštanskom sandučetu, spuštene roletne i tišinu, što podseća na auto u kvaru, koja izlazi na vrata stana privremeno praznog. Iz ovog razloga, Renato je pozvao Rina i rekao mu da mu je potreban fantom.

II

Fantom

Renato je trebalo da ode u udaljeni grad na jugu s ciljem da nauči da prodaje lekovitu glinu apotekama na najvećem poluostrvu Mediterana, a ubrzo posle toga i da postane kralj gline i vodi njihovu distribuciju na nacionalnom nivou preko mobilnog telefona sa svoje jahte na pučini nedaleko od Tremitskih ostrva. U međuvremenu, za vreme seminara, Rino je trebalo da se preseli u Renatov stan i da se pravi da je bolesni Renato. Frižider je bio dobro napunjen i nije bilo potrebe za dodatnom kupovinom. Ako se Rino zadovoljavao konzervisanim mlekom i tost hlebom, nije morao da izlazi do prodavnice. Ni zbog kakvog razloga nije smeo da rizikuje da bude viđen u okolini, a da bi uzeo poštu ili bacio smeće trebalo je da sačeka mrklu noć. Ako bi ga zvao poštar preko interfona da potpiše neku preporučenu pošiljku, Rino je trebalo da kaže da ima temperaturu i zamoli poštara da se popne gore do njega, da se umota u prekrivač i da se potpiše kao Renato, kašljući i proklinjući prolećni grip. Poštari nikada ne gledaju nikoga u lice, brinu se samo o žvrljotini na priznanici i neće primetiti zamenu. Telefonski pozivi su bili usmereni na telefonsku sekretaricu. Ako bi zvali iz škole tražeći Renata, Rino je trebalo da ga odmah nazove na njegov tajni broj mobilnog koji škola nije imala, i da mu prenese ostavljenu poruku. U poslednje vreme kvalitet međugradskih veza se poboljšao, došlo je do telefonskih reformi i Renato se uzdao u to da, ako bi morao da odgovori na poziv škole, Arsenije, stariji sekretar, neće primetiti da glas dolazi van lokalne mreže. U svakom slučaju, Renato nije imao razloga za brigu. Komšije ga nikada nisu tražile a deca, zadovoljna što će imati zamenu koju će mučiti ili što će se naći pred nekim vetropirom pa obuzeti dosadom iščekivati kraj časa, sigurno neće doći da ga pitaju za zdravlje. Ono što je bilo bitno jeste da Rino ne izlazi i

da ne izviriše kroz prozor. Međutim, trebalo je da stavi na znanje da je prisutan, morao je da se kreće, da egzistira, da podražava stan u kojem se boravi, da podigne roletne i da ih spusti, ili pomeri zavese i vrati ih, da upali radio, televizor i bojler, da kuva i da ostavi upaljena svetla, da šeta tamo-amo kroz hodnik, i kad primeti da se neki komšija zaustavlja na spratu kako bi ćaskao, trebalo je da uzme neke časopise sa stalka za novine koji se nalazio u hodniku i da ih glasno lista, kao što se čini u zubarskoj ordinaciji, kako bi ga komšije čule kod vrata i kako bi nekim delom svog mozga registrovali da neko boravi u stanu. Ali ne sme da preteruje s bukom niti suviše glasno da priča telefonom. Židovi imaju uši, kako je govorila propaganda u drugom svetskom ratu, a operacija glina morala je da bude vođena u najvećoj tajnosti. Renato je imao suviše prijatelja među profesorima da bi dozvolio da mu promakne da kaže ono o čemu razmišlja. Ismejivali bi ga i sažaljevali. Još gore, zavideli bi mu. Škola se ne napušta, to je prva zapovest svih onih koji je ne podnose. Renato nije pričao ni sa kim o svojoj ekspediciji u Bari, a obratio se Rino jer ga je nedavno upoznao i zato što nije bio poznat u njegovom uobičajenom okruženju. Renato je bio podložan depresiji i uznemirenosti. Rino je, naprotiv, bio blaga osoba, bezazlena i nimalo komplikovana. Renato je maštao o tome da se oprostí od svog stalnog zaposlenja. Rino je, možda, bio od onih malobrojnih srećnika koji za tim nisu imali potrebu.

III

Andrea Doria¹

Rino je živeo u jednoj zgradi na kanalu Navilji koja je s vremena na vreme ugošćavala nezaposlene diplomirane književnike. Uobičajeni stanari, a to su bili prostitutke, travestiti, kockari, izbacivači u noćnim lokalima, telohranitelji lokalnog podzemlja, uterivači dugova, prodavci sladoleda u porno-bioskopima i zabavljači na krstarenjima, odobravali su povremeno prisustvo nezaposlenih diplomiranih književnika jer su imali samilosti prema njihovoj bednoj poziciji. Jedini stanar koji nije pokazivao skoro nikakvo sažaljenje za Rina je bio Karmelo, nisko biće, trbušasto i tajnovito, koji je stanovao na spratu iznad njega. Bavio se čudnim poslom koji mu je davao slobodu od prvih poslepodnevnih sati, što je bilo puno i za profesore; bio je deklarisan anarhista i kada bi se vraćao kući penjao se stepenicama pevajući *buntovnik sam kad se oblačim, kada mislim, kada volim svoju malu*. Ako bi susreo Rina na međuspratu uvek bi mu govorio: „Da si poslušao svoga oca”, mada nije imao pojma ni ko je bio Rinov otac niti šta je očekivao od svog sina. Ali u jednu stvar je bio siguran: da jedan otac nikad i opet nikad ne bi voleo da njegov sin diplomira književnost. Rino mu je odgovarao da je njegov otac zadovoljan samim tim što mu sin nije u zatvoru, ali je uviđao da izaziva sažaljenje. Jedan nezaposleni diplomirani književnik je prizor koji kida i najtvrđa srca. Jedan nezaposleni diplomirani književnik je neko ko je pošao autoputem života, pogrešno sledio putokaze za radove u toku i sada ne zna više kako da se opet vrati na pravi put. Ništa na svetu nije toliko beskorisno kao nezaposleni diplomirani književnik. Asteroid koji je ispao iz svoje galaksije ima više razloga da egzistira nego nezaposleni diplomirani književnik. Jedan neutron koji živi

¹ Italijanski putnički brod koji je 1956. godine doživeo brodolom pred američkom obalom. Mogao je da primi 1200 putnika. (Prim. prev.)

milijarditi deo sekunde više doprinosi univerzumu nego nezaposleni diplomirani književnik. Jedna jalova genetska mutacija zadovoljnija je svojom ulogom u evoluciji vrste od jednog nezaposlenog diplomiranog književnika. Zbog svega ovoga Rinu nije bila mrska ideja što će nedelju dana živeti u Renatovoj zgradi, dugoj i otmenoj, zakrivljenoj kao i kružni bulevar na koji je gledala, i na kojem su svi diplomirani književnici imali posao. Bilo je to kao preći preko Aheronta u suprotnom smeru i ponovo biti primljen među žive.

Selidba se odvijala kasno noću. Rino je sa sobom poneo, sa Navilja, jednu torbu s odećom, lične stvari i radnu verziju knjige čiju je korekturu radio. Bio je pravi divljak i nije imao mobilni telefon. Ne bi se nalazio kod kuće pored telefona ako bi ga zvali iz neke škole, ali mogao je da proveri da li je primio telefonske pozive i u svakom slučaju, što se tiče privremenog rada u školi, odlučio je da se prepusti nečemu što je nazivao kineskom sudbinom. „Eh da, šta da radim, to je kineska sudbina”, govorio je svaki put kada bi mu život krenuo naopako. U poslednje vreme, opet, zdravlje nastavnika je poboljšano, došlo je do pomeranja granica srednjeg doba, zdravije ishrane na nacionalnom nivou, čak i do nagoveštaja reforme u zdravstvu. Shodno tome, privremeni rad u prosveti se transformisao u verovatne događaje i istovremeno izuzetne, kao uragani u Meksičkom zalivu, i proređivao se po celom poluostrvu kao oblaci koji se mire pred lepim vedrim nebom. Rino bi, sa svoje strane, slegnuo ramenima i prepuštao se nebeskoj volji. Da je u njegovoj kineskoj sudbini bilo zapisano da će dospeti u neku školu, on bi dospeo u neku školu.

Uznemiren i uzbuđen, ne usvajajući ništa od Rinovog spokojstva niti od samih svojih proučavanja orijentalne medicine, uključujući tu i svoju buduću ulogu kralja gline, Renato se uverio da mu se prijatelj dobro smestio, zagrlio ga poželevši obojici sreću, obukao kaput i stavio šešir, dignuo okovratnik i pošao niz stepenice, zaustavljajući se na svakom spratu da uhvati dah, ne koristeći lift iz straha da se ne nađe licem u lice s nekim radoznalim komšijom. Da ne bi izazvao sumnju kod stanara zgrade, taksi koji je trebalo da ga odveze do

aerodroma čekao ga je dva bloka dalje. Za noćni let Milano-Bari bilo je još vremena ali je Renato bio suviše nervozan i nije mu se dalo da čeka u stanu. Ako bi kojim slučajem morao da se vrati zbog kakve nezgode, a pritom ne bi uspeo da se blagovremeno javi, dogovorena lozinka da se otvore vrata je bila: „Glina”.

Rino zatvori vrata, oslušnu Renatove korake kako oprezno silaze niz stepenice, udahnu ne znajući šta da misli o odluci svog prijatelja i poče da istražuje svoj novi dom. U kupatilu, ispod ogledala, čekala ga je, u koloni, četa kolonske vode i losiona posle brijanja. Rino, koji je sebi mogao priuštiti samo Akva Velva Ajs Blu Vilijamsa, začudio se izborom koji je Renato dopuštao sebi da bi udovoljio svojoj koži. Čudna osoba, taj Renato. Propagirao je više spartanske vrline prirodnih proizvoda, ali je pomalo bio i kicoš, a možda je njegov naturizam značio samo da je na poseban način pazio na sopstveni hemijski sastav. Što se tiče, opet, poštovanja sopstvene brade, pokazivao je da ne prezire vrline jednog ubedljivog Gučija, jednog mošusnog Engliš Ledera, jednog razvratnog Armanija, jednog anonimnog i limunastog Red for Men, jednog svilastog Pjer Kardena, jednog uznemirujućeg U Savaža, i jednog Pako Rabana, misterioznog kao Karmelo. Novcem koji je Renato trošio na losione posle brijanja moglo se kupiti dovoljno Akva Velva Ajs Blu Vilijamsa da u njemu zaplovi *Andrea Doria*.

IV

Kineski car

Čitavog narednog dana, Rino je davao sve od sebe da postane anonimn. Nije mu bilo teško zato što je, kao nezaposleni diplomirani književnik, to već bio. Pred očima sveta bio je izgubljen, bez svoje države, agent kojeg je dezorijentisala neka supersila koje više nema. U svojim očima bio je samo neko ko je suviše vremena proveo misleći da postoje bitnije stvari od bitnih stvari, i čak nije ni sasvim bio ubeđen da je grešio. Sedeći za Renatovim pisaćim stolom trudio se da uradi korekturu teksta koji je morao da preda izdavačkoj kući, ali ga je s vremena na vreme obuzimala sumnja da nije dovoljno živ, zbog čega je ustajao pomerajući stolicu, pojačavao muziku, otvarao prozore i zatvarao ih lupajući. Zatim bi osetio bojazan da je bio suviše živ, pa bi počeo da gasi najbučnije kućne aparate, da navlači zavese, smanjuje halogeno svetlo a onda bi legao u krevet s rukama ukrštenim na grudima zbog straha da će komšije udarati po zidovima ili lupati na vrata, žaleći se na buku koju je pravio. Kada je došlo večer bio je napet kao dvanaest violončela Berlinske filharmonije. Morao je da nađe nešto što će mu skrenuti pažnju. Dok je tumarao između salona i kuhinje pogled mu se zaustavio na jednoj reklami koja je uspravno visila između magneta i frižidera. Bio je to jelovnik jednog kineskog restorana koji se nalazio s druge strane ulice i koji je vršio kućnu dostavu stanovima u kvartu. Renato se tim često služio, sudeći barem po flomasterom podvučenim nazivima nekih jela, ne pominjući neodređen miris piletine u kiselo-slatkom sosu koji je dolazio iz neispražnjene kante za smeće koju je Rino primetio tek tada.

Nije želeo da izlazi iz kuće da ne bi pogazio datu reč, ali nije imao volje ni za kuvanjem. Imao je nešto novca u džepu; mogao je da pozove telefonom kineski restoran i da poruči predjelo od račića u ružičastom sosu, komadiće

svinjetine u sosu od jabuka, krokete od šunke u sosu od ananasa, komad ribe list u tartar sosu ili paniranu teleću šniclu u *sauce espagnole*. Rino nije shvatao kakve veze panirana teleća šnicla u *sauce espagnole* ima s Kinom, ali Kina je misteriozna zemlja. Da li će momak koji vrši kućnu dostavu primetiti da on nije Kenato? Ne, sigurno je kineski restoran imao na desetine, na tuce, na stotine momaka koji su vršili kućnu dostavu. Kineski restoran imao je više momaka koji su vršili kućnu dostavu nego što je italijanska pošta imala poštara. Bilo ih je na desetine hiljada ulogorenih u ogromnim spavaonicama. Spavali su obučeni, kao vatrogasci, i bili su spremni da se, obgrlivši šipku spuste sve do kuhinje čim bi zazvonilo zvono koje ih je zvalo na novu isporuku. Kineski restoran je bio beskrajn kao Kina, odvod njegovih sudopera imao je značaj Žute reke i s njegovih obala dizala su se dva odeljenja, prostranija od cele Mandžurije: na severu sečuanska, a na jugu kuhinja kontinentalne Kine. Kineski restoran je imao podzemnu železnicu koja ga je istog momenta spajala sa celim svetom, kao pećine Agartija. Glavni šef restorana je bio kineski car, koji se oprostio od Nebeskog Carstva kada je saznao da glavni šefovi, za razliku od careva, imaju u ruci siguran zanat i po svim propisima. Svi kuvari kineskog restorana su primljeni po svim propisima, svi momci koji su vršili kućne isporuke su osim redovne primali i trinaestu platu, odlazili na odmor po mesec dana godišnje i stavljali su ruku na grudi kada bi čuli kinesku himnu. Svi osim diplomiranih književnika, za koje nije bilo mesta u kineskom restoranu. Osim ako...

- Interesuje li vas neko ko bi vam pisao poruke koje se stavljaju u kolačiće sreće? - upita Rino kineskog momka koji mu je doneo večeru.

- Zašto? Šta fali našim porukama? - upita momak.

- Suviše su uopštene - reče Rino lomeći na pola kolačić u obliku konjskog kopita, koji mu je momak doneo uz račun. - Evo, slušaj: *Neko će ubrzo ući u tvoj život*. To nije dovoljno. Potrebno je više smelosti s kineskom sudbinom, uticati na egzistenciju mušterija. Na primer: *Dve žene će ući u tvoj život*, ili dva čoveka, čisto da ne bi bilo diskriminacije. Mušterija koja je umrtvljena od čaja

će se trgnuti. Ne jedna žena, nego dve, zamisli! To su predviđanja od kojih se zamisliš, i ako neko dovoljno misli na njih, na kraju se ona i ostvare, ili barem taj veruje da ono što mu se dešava jeste proročanstvo koje se obistinjuje. Dve žene će zaista ući u njegov život, on će javiti dalje prijateljima, reći će: „A lepo mi je rekao kolačić sreće”, raširiće se glas, ljudi će postati radoznali, želeće da znaju, želeće da probaju, poslovi restorana će dostići nivo kao Jang Ce na vrhuncu. Reci kineskom caru da sam ja pravi čovek za njega, prorok kolačića sreće. Zauzvrat želim da se napravi propisani izdavački ugovor i autorska prava. Imaš li devojku?

- Ne - odgovori momčić nesigurno.

- Dve devojke će ubrzo ući u tvoj život. Ovo već čini deo tvoje kineske sudbine. Idi i referiši, kusus zadrži kao napojnicu.

Ni sam Rino nije znao šta je rekao, postupio je kao po diktatu kineskih duhova, ponekad mu se dešava. „Eh da, kineski duhovi su me naterali da kažem ovo”, govorio je svaki put kada bi iz njegovih usta izlazile reči koje ni on sam nije baš dobro razumeo. Ali petnaestak minuta kasnije, dok je jeo poslednje krokete od šunke, telefonirao mu je upravo kineski car. Nije gubio vreme na ceremonije, prošla su ta vremena čak i za careve. Predlog u vezi s porukama sreće ga je interesovao. Rino je trebalo da smatra da je na probnom radu i da dostavi dve hiljade poruka sreće do osam sati sledeće večeri. Ako bi se desilo da ne uspe, zatvorili bi ga u Zabranjeni grad, koji se pružao pod kineskim restoranom, i ne bi izašao dok ne ispiše drugih šesnaest hiljada poruka. Zabranjeni grad su čuvali dvanaest zmajeva i jedan diplomirani kineski književnik. Rino se nije puno uplašio jer je oduvek mislio da će mu život silom prilika biti pomalo težak ako ne postane redovni profesor, a opet, nadoknada koju mu je predložio kineski car bila je prilično velikodušna, manje ili više koliko jedna dobra zamena u školi. Rino završi s jelom, skloni u stranu tekst koji je ispravljao i od kojeg je već umirao od dosade, uputi jedan saučesnički pozdrav na ime Marka Pola i počeo da piše poruke sreće na papiru koji je posle

izrezao na trake i čitao s gunicom u ruci. Napisao ih je dve stotine kad oseti da mu se oči sklapaju od umora. Zadovoljan, pođe na spavanje, s ukusom sosa od ananasa koji mu je lebdeo u ustima svaki put kad bi udahnuo.

V

Bambi

U jedanaest sati sledećeg jutra uspeo je da napiše sedam stotina poruka sreće i bio mu je potreban odmor. Napisao je i sedamsto prvu: *Suviše si radio, uzećeš sebi neočekivanu pauzu* i ustade sa stolice protežući se. U tom momentu zazvoni zvono. Dosta je nesigurno u jednom stanu. Postalo je kao promenljiv koncept, kao atomska struktura ili granice istočne Evrope. Rino, iako zaštićen zatvorenim vratima i zakonom koji zabranjuje neovlašćen upad u stan, ukoči se na taj triler, kao Bambi iznenađen na proplanku. Brze slike iz prošlih vremena prolazile su mu kroz glavu, kao kada su njegovi prevejani roditelji izjavljivali sumnjivcima: „U moju kuću ne ulazi niko”, kada su želeli da inspektora RAI televizije spreče da proveri da li plaćaju televizijsku pretplatu za tek kupljeni televizor u boji. Ali nije imao vremena da odbrani građanina od zloupotrebe položaja vlasti.

- Fiskalna inspekcija - reče jedan ženski glas s druge strane vrata. -
Otvorite, molim vas.

Kraj bekstva za Bari, pomisli Rino. Doktorka iz Zdravstvene službe će mu tražiti dokumenta, zdravstvenu knjižicu, vozačku dozvolu sa fotografijom, pitati ga da li je oženjen i ima li decu, a Rino nije mogao da izigrava Renata do te tačke. Radilo se o stvari koja se zove „prevara” za oštećenje jedne druge stvari koja se zove „država”. Rino nije bio potpuno siguran da zna šta su i jedna i druga stvar, ali nije imao nikakvog razloga da se nađe između njih. Renato bi se možda izvukao sa uslovnom. U najgorem slučaju Rino bi mislio na to da mu nosi glinu u zatvor.

Ali doktorka koja je ušla u stan u belom mantilu, opeglanom i uštirkanom, bila je mlada i nestručna. Nedavno je diplomirala medicinu, bila je

nestrpljiva da leći čovečanstvo i bilo joj je neprijatno na pomisao da izigrava policajca zdravlja. Umesto da traži dokumenta i lične podatke, osmehnu se Rino s puno razumevanja, verujući da je on Renato, spusti mu ruku na čelo i upita ga, blagim i majčinskim glasom: - Kako je? Jeste li malo bolje?

- Mnogo bolje, hvala - jedva izusti Rino. Jedva joj je odgovorio jer mu je doktorka izgledala čudesno lepa, kao *Bogorodica* Antonela da Mesine, sa očima plavim kao antifriz, tek skrivenim parom japanskih naočara nevidljivog okvira, jedno čudo koje je tek izašlo sa lokalnog Medicinskog fakulteta, kojem su dodeljene najveće pohvale. - Da, sada mi je mnogo bolje - potvrdi, ukočenih ruku i rastopljenog srca.

- Hoćete li sestiti? - upita anđeoska doktorka. - Ne treba da se umarate.

Rino je upravljao sobom kao neki remorker u magli, sve do divana u salonu. Doktorka je sela pored njega. - Baš smo svi bolesni - reče, začarana. - I ja sam s ovim neshvatljivim prolećem dobila neku alergiju.

- Gospođice doktorko, ja vas volim - reče Rino.

VI

Evropska unija

Problem kad se zaljubimo je da uzimamo tortu u ruke, ali ne stižemo odmah do fila. Potrebno je da naučimo da uzajamno čitamo sopstvene hormonalne barometre i aklimatizujemo se shodno tome, i ne možemo ništa učiniti da se promeni klima - ako je danas nizak pritisak onda je nizak pritisak, ali ako je visok treba se latiti posla jer za nekoliko sati može ponovo da padne. U Rinovom slučaju i u slučaju doktorke iz Zdravstvene službe, podešavanje je bilo trenutno, jedan sofisticirani klima-uređaj ne bi mogao da uradi više. Rino sam sebe nije prepoznavao. Uvek je bio stidljiv u ljubavi, čak i u toj karijeri je propuštao mnoge konkurse jer je provodio suviše vremena baveći se stvarima koje nisu bile toliko bitne, a što se tiče toga da li će dobiti stalno radno mesto, nije se više nadao. Pa ipak, evo ga tu, ušunjaio se u doktorčin predeo kao neki pas koji traga za tartufima. Doktorka se, opet, toliko raznežila na pogled tog bolesnika koji je preko nje tražio utehu za sopstvenu patnju da je dozvolila poljupce, skidanje belog mantila, svlačenje i spuštanje na krevet u slavu odnosa lekar-pacijent. Zadivljena naporom svog osiguranika da pronade uvek nove prevoje, bila je puna razumevanja kao Evropska unija kad odluči da prihvati zahtev za priznavanje neke novonastale zemlje, jedva označene na mapi.

- Zovem se Rozamarija - reče u spokojstvu koje je usledilo, dok je Rino, još uvek ne verujući, posmatrao njenu raspuštenu kosu, vodenaste oči i opuštene bradavice velike kao žumance jajeta. - Ali možeš me zvati i Marijaroza. - Nije pitala Rina za ime jer po onome što ona zna, zvao se Renato. Tako je pisalo u dokumentima koje je primila od škole, a to ime je bilo napisano i na vratima. Nekada se dogodi da neko nije taj neko, ali ne mnogo često, a doktorka je bila početnik.

- Nadam se da ti nisam preneo alergiju - reče Rino, koji je za momenat skliznuo u ulogu lažnog Renata. Pokajao se, nije bilo vreme za preterivanje.

- Imam pristup svim antibioticima iz priručnika - uzvratila predusretljiva Rozamarija, tražeći grudnjak koji je pao na pod. Rino ga dohvati i pruži joj ga. Primetio je, jer se takve stvari primećuju, da je to jedan beli grudnjak Prava Žena.

VII

Policijska reforma

Tokom čitavog dana Rina su mučila dva problema. Prvi je bio: kako do osam uveče napisati preostalih hiljadu trista poruka sreće, jer sada kada je zaljubljen u doktorku, nije želeo da završi svoj život pod nadzorom dvanaest zmajeva i nekog ko je diplomirao kinesku književnost o kojoj nije znao ništa. Drugi problem, mada ne i manje bitan, bio je da pronade način da otkrije Rozamariji-Marijarozi, a da pritom ne dovede prijatelja u nevolju, da on nije Renato i da će se posle nedelju dana, njihove fiskalne inspekcije održavati u stanu s gvozdenom ogradom na Navilju, pod blagoslovom Karmela strašnog. Bližilo se sedam sati uveče a od rešenja nije našao ni jedno. Stizao je do hiljadu sedamsto i jedne poruke sreće: *Osoba koju ćeš upoznati nije ona za koju se predstavlja*, kad ču da ponovo neko zvoni. Kako su posetioci uspevali da dođu pravo do stana? Je li moguće da su vrata od ulaza u zgradu stalno otvorena? Jesu li toliko poverenja u spoljni svet imali redovni profesori koji su živeli u ovoj zgradi? Podiže kapicu koja je pokrivala špijunku i proviri kroz nju. To je bila Rozamarija.

Ali kada joj je Rino otvorio vrata, nije više bio siguran da je to Rozamarija. On je se sećao s dugom i puštenom kosom, dok je devojkica koja se nalazila ispred njega imala kratku i skupljenu kosu. Rozamarija je nosila otmene ovalne naočare, prefinjene i tanane izrade, a žena koja je ulazila u Renatov stan, s istim plavim očima boje antifrizna, nije uopšte nosila naočare. Rozamarija se predstavila u belom mantilu i ozbiljnoj garderobi, dok je žena, koja je pomerila Rina i odlučno se zaputila prema salonu, bila obučena kao policajka: plave pantalone kao salivene, propisna kravata usko vezana iznad košulje, bereta okačena o kaiš, jakna dobro zakopčana, i propisima određena

beretka koja se spuštala na čelo. Kada je Rozamarija ušla nosila je u ruci jedno koferče. Žena obučena u policajca držala je, apsurdno, jedan veliki muzički uređaj za plažu s duplim kasetofonom i CD plejerom. Rozamarija je bila ovozemaljska emanacija ideje nežnosti, a policajka koja je sela na divan u salonu i zapalila sebi cigaretu, kao da je dolazila sa mnogo nepristupačnijeg dela Neba. Pa ipak je ličila na Rozamariju po svemu ostalom, po ovalnom licu, po rukama, po stasu i po obliku; bila je njen preobražaj, bila je ona. Ili nije?

- Napred, ne stoj tu kao panj - reče policajka Rinu kad je ostavila stereo na stočić za kafu ispred divana. I glas je bio Rozamarijin, ali je ton bio odsečan, policijski, hitan, čak ukrašen notom sadizma. - Dođite ovde da vam postavim nekoliko pitanja.

U mislima zaprepašćenog Rina lutali su rasprsnuti fragmenti o smislu, utisnuti olovom kao novinski naslovi: operacija pokrivanja, zamena ličnosti, prevara s otežavajućim okolnostima, agent-namiguša poslata u izviđanje s podmuklim planom zavodenja da pritera uza zid opasnog krijumčara gline, nezaposleni diplomirani književnik, saučesnik bande glina, pao je u ruke lepe policajke koja ga prvo zavodi a zatim mu stavlja lisice, poziv na sud, proces po hitnom postupku, skrhani roditelji, uvek je bio dobar momak, jedan komšija kaže: „Trebalo je da poslušša svog oca”.

- I tako, vi ste taj čuveni Renato? - upita ironično policajka Rozamarija, pušeći na divanu prekrštenih nogu.

Ali zar policajci ne idu uvek u paru, jedan koji zna da čita i drugi koji zna da piše, zapita se Rino. Možda sada nije više tako, dogodila se policijska reforma, u poslednje vreme došlo je do mnogih reformi, da Luter pukne od zavisti, na kraju običan čovek nije mogao više sve da isprati. Figure moći, medicinari, policajci, obalske straže; diplomirani književnici nisu baš naviknuti po tom pitanju i skloni su zbunjivanju. - Došlo je do nesporazuma, ja sam nevin - zamuca Rino. Nije se držao herojski.

- Tako svi kažu - uzdahnu policajka - Čime se bavite?

- Nezaposlen sam.
- Ne pokušavajte da me raznežite. Šta *zaista* radite?
- Pišem poruke sreće za jedan kineski restoran.
- A je li? A ja sam svetovna opatica.

- Ne, ozbiljno. Pišem poruke koje menjaju život ljudima koji ih čitaju. Neko, na primer, popije svoj čaj, ručak je prošao dobro, večer može da se završi još bolje, otvori kolačić sreće i čita: *Tvoj partner nije za tebe, otkači ga*, i njegov život nije više onaj od ranije, sumnja ga izjeda.

- Baš simpatično, ali ja sam *stvarno* svetovna opatica, Red Kućne Utehe.

- Ne razumem - reče Rino, sedajući na prvu stolicu koju je ugledao. To je rekao jer nije razumeo.

- Ne razumete - rugala mu se policajka. - Jadnik ne razume. Moram li da budem jasnija?

- Budite jasniji - reče Rino, koji je želeo da policajka bude jasnija.

VIII

Arhitektura Franka Gerija

Policajka ugasi cigaretu u pepeljaru koja se nalazila na stolu i pritisnu jedno dugme na stereu. Neki CD poče da svira i sa zvučnika se začu Minin glas, mlad i drzak, sav u jecajima i izobličenim vokalima, koji peva *Renato, Renato, Renato, ja te volim, to nisi shvatio, Renato, Renato, Renato, ako me ne ljubiš, ja umreću*. Policajka ustade, pođe u centar sobe i pokrećući se u ritmu pesme otvori futrolu koju je nosila okačenu o kaiš, izvuče službeni pištolj, prinese ga ustima i poče da liže cev. *Renato, Renato, Renato, tako sladak, tako vaspitan, Renato, Renato, Renato, povedi me u bioskop i gledaj film*. Rino ju je odmeravao, nagnut napred s glavom prema gore, kao da ga je neko dograbio za kosu i zavrtao mu šiju. Šta se dešavalo u toj sobi, u tom gradu, u tom delu sveta u koji je on dospao? Prelazeći jezikom preko usana, policajka baci pištolj na divan, otkopča futrolu i kaiš s pantalona i pusti da padnu na pod, ispasa košulju i poče da je otkopčava. *Kladim se da niko ne ljubi tako kao ti, ali ko zna zašto to ne pokazuješ mi. Ako se odlučiš da mi kažeš makar jedno da, ja neću biti tako očajna*. Zaustavi se u visini grudi i poče da razvezuje kravatu. Otpusti je od okovratnika košulje, pređe s njom više puta oko vrata podražavajući neko erotsko davljenje i otpremi je u izgnanstvo na divan da pravi društvo pištolju u trenutnoj kompoziciji arte povera,² korišćeni materijali: svila i metal. Pogleda Rina, policajka po izgledu a ubica po pogledu, i otkopča poslednju dugmad na košulji. Učini jedan zamah ramenima i jedan trzaj karlicom, pusti košulju da sklizne, prvo niz ruke a zatim lagano sve do poda, gde je jednim šutom odgurnu. Košulja se podiže s tla i pade ponovo, nagomilana i puna nepropisnih prelaza, kao arhitektura Franka Gerija. Policajka je nosila crveni grudnjak i njen

² Umetnički pokret nastao u Italiji polovinom 60-ih. Služe se „siromašnim” materijalima i koriste formu instalacije. (Prim. prev.)

pupak je bio strm i neistraživ. Usredsredila se na rajsferšlus od pantalona, napravila se kao da se bori, pa onda kao da pobeđuje. Pantalone padoše formirajući lokvu oko njenih nogu. Oslobodila ih i izronila u crne cipele s niskom štiklom, koje nisu bile baš u skladu sa vešom koji je imala na sebi: čarape, gaćice i halteri u harmoniji crvene svile. Ma kakav bio odred u kojem je policajka služila, sigurno nije bio Odsek za javni moral. *Renato, Renato, Renato, kako bih želela da te nisam volela, Renato, Renato, Renato, ti si čudo naivnosti.* Otkopča grudnjak iza leđa samo jednim bestelesnim dodirom, u onim naučnofantastičnim filmovima gde je dovoljno ovlaš dotaći neku ploču umetnutu u zid, da bi se otvorili blistavi portali budućnosti. Portali su se otvorili za Rina, ali su se isto tako brzo i pomračili jer mu je ona bacila grudnjak u lice. Rino ga je uzeo kao što brodolomnik prihvata talas koji ga davi; uspeo je samo da primeti na vreme, dok mu je landarao oko ušiju, da je bio marke Prava Žena. *Renato, Renato, Renato, serenada koju sam ti pevala, Renato, Renato, Renato, znači da umreću za tebe ja.*

Pesma se završavala i policajka nije davala znake da želi da nastavi dalje. Stajala je ustalasila u sredini sobe, prolazeći rukama kroz kosu i masirajući grudi, dok se napolju spuštao mrak i nijedan diplomirani književnik nije više bio siguran u svoje ime i prezime. - Zovem se Marijaroza - reče dok je gasila stereo - ali me možeš zvati i Rozamarija. Opustila se, kao umetnik koji je završio svoju tačku, i dok je nehajno uzimala grudnjak Prava Žena sa Rinovih ušiju, pogled joj je počeo s radoznalošću lutati po sobi. Da Rino nije bio toliko ukočen primetio bi nešto čudno u tim pogledima, i takođe bi mogao da ih razume, jer neke stvari ne bi trebalo da promaknu jednom diplomiranom književniku. Ali Rino se izgubio u mislima o tome koliko je čudna i neverovatna stvar žensko telo, i oči su mu dobile oblik bradavica, jer je toliko fiksirao pogled na policajkine, male kao višnje. Takve je imala i Rozamarija, pre nego što je njen nežni alpinista našao prevoj i pre nego što je sneg počeo da se topi s vrhova. Postojale su mnoge Roze, mnoge Marije i mnoge Prave Žene

odjednom u njegovom životu, ili ne, nije bilo tako, sad je shvatao, postojala je samo jedna od svih pravih žena, i vredela je za hiljadu. Kakva je izuzetna pojava bila Rozamarija-Marijaroza, kakva multiplikacija ličnosti, kakav šizofreničan talenat, kakav čudan objekat žudnje, kakva munja bačena od bogova na Padansku niziju, doktorica danju a egzotična plesačica u smiraj dana, Florens Najtingejl za matine i Žena Zmaj za večernji *show*. Rino, koji je u poslednjim fazama spektakla počeo teško da diše kao neko kuće zatvoreno u autu usred avgusta, sada više nije sedeo u Renatovom salonu. Kao da je leteo oblacima iznad grada, proživljavajući svaki segment policijske igre inscenirane samo za njega, dok su njegove misli, već mnogo udaljene, otišle da povrate, samo za ovu priliku, jedno zapušteno sećanje.

IX

Miss Poliklinike

Bilo je to nekoliko godina ranije, kada je Rino bio jedan nezaposleni student književnosti a ne jedan nezaposleni diplomirani književnik, i kada je, dakle, imao ceo svet pred sobom. Neko društvo, s kojim se viđao s vremena na vreme, pozvalo ga je u jedan lokal u centru blizu Tore Velaska, neki kabare koji se zvao nešto kao *Rikov Kafe* ili neka takva besmislica. Rino nije bio nešto posebno prisan s njima ali kada je ceo svet tvoj onda stranci nisu stranci nego samo ljudi koje još uvek ne poznaješ. Spektakl je bio vulgaran i prostački, sastavljen od jadnih komičara koji su imitirali televizijske ličnosti, i od jezivih travestita bez talenta, koji su micali usne manje-više istovremeno s muzičkom podlogom. Ali u neko doba se pojavila jedna visoka striptizeta, tanka, proste finoće. Nije se zaustavila na rublju, nisu je zbog toga plaćali. Obogatila je zvučnost prostorije mekim žamorom koji čini kožu tajanstvenijom kada se oslobodi svakog međuprostora sa svetom, kao lepršajući na sablasnim skokovima zaboravljenih čembala, pa ipak, još više nego beline koja je obasjavala salu, Rino je pre svega najviše pamtio njen određeni pokret ramenima. Bacala ih je napred, prvo jedno rame zatim drugo, a telo ih je pratilo kao što brod prati svoja jedra. Te dve šiljate nadlaktice su činile vojni marš, napad hladnim oružjem, prekidač genetske prisile koji bi doveo do svetskog rata polova. Rino je tom prilikom otkrio da je estetski stručnjak za *strip-tea-se* i, kao što čine neiskusni ljubitelji umetnosti u prostoru, poželeo je da dobije to zadovoljstvo da lično upozna umetnicu. Posrećilo mu se. Kasnije, zaista, presvučena i sređena, striptizeta sede za sto Rinove družine, u kojoj su se nalazili i neki njeni stari prijatelji. Za nekoliko minuta započe razgovor upravo sa Rinom, jer je bio pridošlica, i Rino, dok ju je slušao kako je najbolje umeo,

nije uspevao da izbije sebi iz glave da priča s jednom striptizetom, i da je to bio događaj za prepričavanje. Ali tako je samo upropašćavao sebi večer; kao kad bi se neko našao pred Velikim Kanjonom i mislio samo na to kako da ga fotografiše. Povrh svega, činilo se da je striptizeta baš zainteresovana za njega, i postojao je razlog da se njihov susret razvije u nešto, o čemu jedan džentlmen ne bi trebalo da priča. Nalaziti se oči u oči s nekom ženom koju ste upravo videli голу, stvara, važu, neku vrstu intimnosti. Dođe vam da rezimirate najzamršenije stranice sopstvenog života, a to je upravo Rino uradio, priznajući joj da: jeste, on je bio student književnosti i bilo mu je drago što je tako, ali neki put bi se pitao da li je njegov otac imao pravo što je želeo da mu se sin upiše na medicinu. Kakva kombinacija, reče striptizeta, i ona je takođe upisala književnost, i njeni su roditelji takođe želeli da se bavi medicinom. Ali na nju je medicina *ostavljala utisak*, i mora da je mnogo *teška*. Bilo je dosta toga što joj nije bilo jasno u medicini. Na primer, jedna stvar ju je oduvek zanimala: zašto postoji toliko mnogo bolnica s nazivom *Poliklinika*? Šta je tako bitno uradio taj doktor *Poliklinika*, da li je otkrio *vakcinu*, osvojio *Nobelovu nagradu* ili šta?

Kasnije, kada se njihova idila već nalazila u arhivu, Rino otkri da striptizeta nije stvarno studirala književnost, bila je u učiteljskoj školi. Mogao je da zamisli. Sada je bio stariji i dovoljno stručan da prepozna prave diplomirane književnike, bio mu je dovoljan minimalan trag da ih otkrije...

Vratio se iz sveta snova i širom otvorio oči. Ključni detalj je bio tu u poslednjim trenucima Marijarožinog-Rozamarijinog striptiza, u onom pogledu koji je, u jednom momentu rasejanosti, policajka pustila da luta po sobi. Ova Marijaroža, koja je nemamo skupljala svoju odeću, nije bila Rozamarija; Rino je u to bio siguran, imao je dokaz. - *Ko si ti?* - upita je uzburan, prelazeći odjednom od vodvilja do melodrame. Takav je život diplomiranih književnika.

X

Povratak kineskog cara

- Šta to izvodi onaj prokleti Renato? Šta radi toj jadnoj devojci? Zaustavite manijaka! Ne može čovek da ga ostavi samog na trenutak, odmah se razjari kao neki divljak! Kad bi znala škola, kad bi saznale kolege, sramota, sramota!

Kada je Marijaroza ušla, Rino se toliko bio iznenadio da je zaboravio da zaključa vrata. I eto ih sada otvorena i puna ljudi, muškaraca i žena koji se deru i upadaju u stan, Rita, Rozana, Rafaela, Renco, Roberto, Rajmondo, Raiza i Rodolfo, ko s bocom šampanjca u ruci, ko s uvezanim i ukrašenim paketom, ko s tortom ili kesicama čipsa. Srećan rođendan Renato, srećan rođendan Renato, jesi video kakvo smo ti iznenađenje priredili, ali ti nisi Renato. Ne, ja nisam Renato, Renato je u Bariju gde pohađa seminar o glini, ja sam njegova zamena. U školi? Ne, u životu. Samo trenutak, samo trenutak, ja sam se dakle skinula pred pogrešnim čovekom? Ne, samo trenutak, kažem ja; šta znači pogrešan čovek? Ja nisam pogrešan samo zbog toga što nisam Renato. A ko si ti, dakle, o stranče?

Končertato zaprepašćenja u izvođenju Rina, Marijaroze i hora bučnih gostiju, rastao je u jednu impresivnu polifoniju sve dok nisu dostignute, barem privremeno, tonika, sopratonika i dominanta: da je tog dana bio Renatov rođendan, da su njegovi prijatelji i kolege saznali da se nalazi u stanu bolestan i da su mislili da mu malo podignu pritisak tako što će mu poslati, kako bi se reklo, jednu specijalizovanu bolničarku, kao i da će ga iznenaditi u najlepšem delu lečenja, jer da nije tako, suviše bi ozdravio i puknuo bi od zdravlja. Bio je red na Rina da preciznije objasni šta je tu radio, i kakva je to glinena sirena privukla Renata u svoj jonski moreuz. Ali druga sirena, po imenu Marijaroza,

nije uopšte bila zadovoljna odvijanjem situacije. U agenciji *Vruć Rođendan* su joj rekli da treba da se skinе pred Renatom a ona se skinula pred Rinom, jednim strancem, nekim ko nije bio predviđen u ugovoru, nešto da umreš od sramote. Pokupila je svoje krpice i zatvorila se u kupatilo. Niko je nikada nije tako ponizio, reče preko vrata dok je navlačila na sebe grudnjak Prava Žena, košulju i kravatu, pantalone, kaiš i lažni pištolj, na čijoj se cevi još uvek nalazio poneki trag pljuvačke. Rino je izgubio interesovanje za Renatove prijatelje, koji su stajali nasred sobe s poklonima u ruci kao novogodišnje jelke, i pokušao je da se uteši. Osećao je prema njoj neku vrstu intimnosti, uostalom, kao što ju je osećao sa Miss Poliklinike. To je bila crta njegovog karaktera. Pokucao je na vrata kupatila i upitao je da li se oseća bolje. Bolje od čega, odgovorila je Marijaroza, bolje zaštićena sa četiri zida, bolje nego da je gola pred strancima.

- Svima je bolje bez drugih ljudi u okolini - profilozofirao je Rino, pričajući u vrata. - Ali nismo došli na svet da bi nam bilo bolje.

- A ne? A ja sam baš mislila - odgovori ona sarkastično, iz kupatila.

- Hoću reći - napregnu se Rino - barem što se mene tiče, način na koji se osećam gore zajedno s nekom ženom, bolji je od načina na koji se osećam bolje sam. Ali ja želim da te pitam jednu stvar, u stvari dve.

- Nisam plaćena za posebne usluge - reče Marijaroza izlazeći iz kupatila. Zaista je dobro izgledala obučena kao policajka, pristajalo joj je. - Za to postoje druge agencije.

- Ti nisi profesionalka.

- Zavisi od profesije.

- Ti si jedna nezaposlena diplomirana književnica! Tek si završila da se skidaš i već si radoznalo bacala pogled na Renatove police. Savijala si glavu da bi čitala naslove knjiga! Nijedna striptizeta na svetu ne bi krenula da čita naslove knjiga dok stoji polugola pred klijentom.

- Ti nisi moj *klijent*, nek to bude jasno, a sada me pusti da idem.

Ne udostojivši se da pozdravi ostale goste, Marijaroza, privremena

striptizeta, povremena zamena u školi, diplomirala književnost s najboljim ocenama i tezom istaknutom za publikaciju, dograbi svoj stereo, stiže do vrata hodnika i spremi se da izađe. Rino zaustavi njenu ruku na kvaci. - Nije to bila jedina stvar koju sam želeo da te pitam.

- Rekla sam ti da me pustiš.

- Ti imaš sestru bliznakinju po imenu Rozamarija koja je doktorica.

Marijaroza ga pogleda iznenađeno. - Imam sestru koja je zaposlena jer je poslušala našeg oca koji je želeo da obe studiramo medicinu. I šta s tim? - Odlučno pomeri Rinovu ruku, otvori vrata i skliznu napolje.

- I kupujete rublje u istoj radnji! - dodao je Rino prateći je s međusprata, ali dok je Marijaroza jurila stepenicama ka izlazu, vrata lifta se širom otvoriše i iz njega izađe, veoma visok i nemilosrdan, s noktima na prstima dugačkim kao grabulje, u mundiru sa vezom zlatnih zmajeva, plavi plašt kao odmotana noć na zemlji, kao rečni vir, kineski car lično, došao je da traži dve hiljade poruka sreće na koje je Rino potpuno zaboravio. Došao je on sam jer je dečak, koji obično Renatu donosi večeru, uzeo bolovanje: dve žene su naprasno ušle u njegov život i izmoždile ga.

XI

Sikstinska kapela

Rino stavi među nokte kineskog cara hiljadu sedamsto i jednu poruku koje je bio već napisao, ali kineski car ih je želeo dve hiljade, kineski car ima jednu jedinu reč, i da bi joj pribavio poštovanje ima Zabranjeni grad u podzemnim prostorijama kineskog restorana. Na sreću, Renatovi prijatelji, koji su svi bili pametni, jer su svi diplomirali književnost, filozofiju i strane jezike, osim jednog koji je završio političke nauke i koji je primljen u društvo većinom glasova, shvatili su situaciju i ponudili svoju pomoć. Na licu mesta je organizovana fabrika za poruke sreće. Svako od njih, opremljen olovkom, tabakom papira na linije i parom makaza, zapisivao je misao po liniji, sekao je i odlagao u korpicu. Napravljeno je dvesta devedeset i devet poruka sreće, mudrih i dalekovidih, jednako udaljenih od života i smrti, suza i smeha, privrženosti i ravnodušnosti, poruka dubokih kao zapis samoubice koji kaže doviđenja, vidimo se uskoro, melanholičnih kao mesto u autobusu blizu toaleta, pouzdanih kao neki francuski general koji je jednom pomislio da je pogrešio ali ga je ta misao odmah prošla, neosetljivih na modu kao isti oni koji još uvek nose pecaroški šešir s obodom koji piša po nosu, lulu u ustima i mantil u obliku zvona, voze Volvo i obično su malo budalasti. Neke osobe su tako providne da sve ono što treba da znaš o njima je zapisano na njihovom braniku. Na primer: „Ja (srdašce) Kortina d’Ampeco” ili „Ja ne (srdašce) nikoga”. Postoje i drugi koje treba podsetiti da konji za vuču ne idu zajedno s rasnim konjima, ali oni čak ne žele ni da razdvoje slamu od suvarka. Život nije ni za koga lak, ali jedna poruka sreće u pravom trenutku, dobrodošla je kao magarcu udarac u dupe, kao kafanska priča koja se dešava upravo u kafani, kao jedan dirljiv pogled u plafon kupatila u ubedenju da će pre ili kasnije i taj plafon imati neku budućnost, da će

napredovati, da će jednog dana i on biti Sikstinska kapela.

XII

Putovanje ptice P'eng

Kada su mu zadenuli među nokte košaricu dvesta devedeset i devet nedostajućih poruka kineski car postade odmah prijateljskije raspoložen, toliko da se činilo obaveznim pozvati ga da ostane. Rođendansko slavlje se moralo slaviti preko opunomoćenika jer slavljenika nije bilo, tu se nalazila samo njegova zamena, ali to nije bio dovoljan razlog za povratak kući sa još uvek zatvorenim bocama vina i slatkišima koje niko nije ni probao. A ne dešava se često da ste u blizini Nebeskog Sina raspoloženog da oživi zabavu. Kineskom caru je ponuđeno da sedne među diplomirane književnike i upitaše ga da li bi hteo da ispriča nešto veoma mudro i veoma kineski.

- U Severnom okeanu, živela je jedna riba koja se zvala K'un - počeo kineski car - i bila je velika kao... ne znam koliko je bila velika riba koja se zvala K'un. Pretvorila se u jednu pticu po imenu P'eng, koja je imala leđa široka kao... ne znam koliko su široka bila leđa ptice po imenu P'eng. Kada bi se ptica P'eng dizala u let i letela, njena krila su bila kao... ne znam kakva su bila krila ptice P'eng. Ali postojao je jedan drevni svitak pirinčane hartije koji se zove... ne znam kako se zove, na kojem piše da kada ptica P'eng poleti prema Južnom okeanu, digne se na visinu od... ne znam do koje se visine diže ptica P'eng kada poleti prema Južnom okeanu. Ali jedan cvrčak i jedna mala golubica nasmejaše se ugledavši je i rekoše: „Često se naprežemo da letimo na neki brest ili na neko drvo *sapan*, i ponekad nam se dešava da padnemo na zemlju pre nego što dosegnemo vrh. Zašto li ptica P'eng želi da se popne na visinu od... ne znam na koju visinu želi da se popne ptica P'eng, i onda da leti prema Južnom okeanu?” Ali spoznaja onoga što je malo nema nikakve veze sa spoznajom onoga što je veliko. Stavite pticu P'eng iznad mora i ona će leteti šest meseci

iznad vode. Stavite glinu u neku reku i ona će odmah potonuti na dno. Devet od deset mojih rečenica su plod poređenja. Sedam od deset predstava kojima se služim dolaze iz pouzdanih izvora. Ostale moje reči su kao voda koja svakog dana ispunjava žrtveni pehar, umeren i usklađen nebeskim elementom koji deluje... ne sećam se gde deluje nebeski element.

- Kolači, zaboravili smo na kolače! Rita, donesi ovamo kolače!

XIII

Litvanska kriza

Stigoše kolači u deset rasparenih činija koje je Rita uspela da nađe u kuhinji. Bili su prefinjeni i veoma laki, trakasti, umešeni od brašna, belanca i šećera, pečeni u rerni, mehurasti od toplote, i imali su ivice nežno i zupčasto izrezane. Prva činija kolača je ponuđena kineskom caru, kojem su se mnogo dopali i bio je radoznao da sazna njihovo ime. Zaista, kako su se zvali ovi kolači? Ispostavilo se da nisu imali nikakvo ime, ili jasnije, imali su mnoga imena, svako ime za svaki region u kojem su se pravili, i činilo se da nijedan region nije spreman da prepusti ostalima svoje mesto u novom Zingareliju.³ U Napulju i Kalabriji se prže, zovu se zepole i pripremali su se za Karneval i za dan svetog Đuzepea; u Rimu se zovu frape i prave se od lisnatog testa; u Venetu se zovu kiakjere i posipaju se vanil-šećerom, u Toskani su se zvali krostole a na nekom drugom delu poluostrva fritole.

Rajmondo je dodao da se takođe pripremaju i u Litvaniji i da se tamo zovu *kruščik*.

Upravo ovakve sitnice čine diplomirane književnike posebnom vrstom. Nije teško zamisliti šta bi se desilo na nekom rođendanskom slavlju komercijalista, berzanskih agenata, vlasnika restorana, vladinih službenika, ekonomista ili diplomiranih iz crkvenog prava, kad bi neko izašao s obaveštenjem da se kiakjere, zepole, frape, krostole i fritole na litvanskom zovu *kruščik*. Zaprepašćenje bi bilo opšte, nelagodnost nenadoknadiva, veće upropašćeno. Neko bi počeo da se pita: Gde je Litvanija? Šta je Litvanija? Zašto mi je niko nikad nije spominjao? Da li bi mogla da prouzrokuje krizu na berzi? Da li bi mogla da mi uništi karijeru? Litvanija je u trendu a ja to nisam

³ Rečnik italijanskog jezika. (Prim. prev.)

primetio? Govorio sam ti da nije trebalo pozvati jednog diplomiranog književnika na zabavu, ali ti ništa, tvrdoglava, samo da bi mogla da se razmećeš pred njim da si pročitala poslednju knjigu što su ti je preporučile prijateljice, i tako redom. Diplomirani književnici, naprotiv, kompleksni i samovoljni, slušaju slična otkrića ne trepnuvši. Naučili su da budu u ravnoteži s okeanom informacija kao oni stabilizatori u obliku avionskog krila, koji se uvlače i ispravljaju ljuljanje broda kada je more veliko.

XIV

Povratak ptice P'eng

Kineski car je nagradio Rina, kojemu je to bilo jako potrebno, jednom svilenom vrećicom u kojoj su zveckali kineski novčići, lagani, sa šestougaonom rupom u sredini, i oprostio se od društva. Pritisnut svojim obavezama šefa kuhinje u kineskom restoranu, nije se mogao više zadržavati u časnim razgovorima. Dve hiljade kolačića sreće je čekalo da budu probijeni svojom porukom kao što je jedna ćelija nestrpljiva da primi svoju DNK. Ali car nije krenuo pre nego što je napisao recept za *krušćik* na jednom parčetu pirinčane hartije koje je držao u rukavu, i koje je, koristeći tuš, ispunio elegantnim kineskim slovima. Njegov polazak je prouzrokovao blag protivudar u odvijanju večeri. Marijaroza je otišla uvređena, a sada se i kineski car izvlačio. Ali pravi problem, koji se osećao u vazduhu kao vlaga pred kišu, bio je šta raditi s Renatom i njegovom odlukom da se posveti *biznisu* s glinom. Čisto hipotetički gledano, moglo se zamisliti da bi mogao da potone. Za neke heroj, za druge izdajica. Bilo je više je nego verovatno da neće uspeti, i ko mu je bio kolega nije to govorio samo iz zavisti; izvan svoje oblasti diplomirani književnici nemaju neko veliko mišljenje o sebi samima. Kako bi trebalo da se ponašaju kada se Renato vrati pokunjen, ne više kao redovni profesor, ne više kao državni službenik višeg ranga, i kada bi tražio, pored para na zajam, podršku prijatelja? Trebalo je pružiti mu ruku milosrđa ili mu pokazati hladni dodir neprijateljstva? Razgovor je bio živ, oštar, praćen zgodnim primerima i prikladnim citatima, i trajao bi satima da se u jednom trenutku nije začuo promukli glas koji je s druge strane vrata ponavljao: „Glina, glina”.

- To je Renato! - reče Rino. - Vratio se! Ućutite svi i ugasite svetla.

Otišao je da otvori vrata dok su se prijatelji privijali uz nameštaj. Renatov

obris se ocrtavao u mračnom hodniku. - Šta ti se dogodilo? - upita Rino, zaklanjajući mu telom pogled na prepunu sobu. - Otkazali su seminar? Otkrili su te u školi? Glina se stvrdnula?

- Ja sam otišao - reče Renato. - Bio sam glup, nije to za mene. Ali što me držiš na vratima? Pusti me da uđem, hoćeš li?

- Još uvek si jedan diplomirani književnik?

- A šta bi trebalo da budem?

- E pa onda srećan rođendan! - Prijatelji upališe svetla u salonu i priđoše uzvikujući bravo, znali smo da nas nećeš izdati, evo tvojih poklona, popij malo šampanjca, jedi ove *kruščike* još su topli.

- Znao - reče posle Renato, usta punih mrvica i šećera - ja sam pošao s ozbiljnim namerama. Prvog dana seminara bio sam ubeden da sam doneo pravu odluku, okružili su me prelepim obojenim glinama koje su se kovitlale u bočicama i taložile na dnu, lake kao pero, formirajući prekrasne pejzaže u boci. Mislio sam da sam pronašao svoj put, makar bio i glinen. Ono što može glina da uradi za zdravlje je izvanredno. Na primer, ako se nanese na leđa u slučaju išijasa...

- Skrati, Renato.

- Kao što sam rekao, prvi dan je prošao sasvim dobro, ali sam te noći usnio jedan san. Sanjao sam da je na jednom mestu zvanom Severni okean živela jedna riba po imenu K'un i da je bila velika kao... ne znam koliko je bila velika riba po imenu K'un. Zatim sam sanjao da se pretvorila u jednu pticu po imenu P'eng koja je imala leđa široka kao... ne znam koliko su široka bila leđa ptice P'eng. Kada se ptica P'eng dizala u let njena krila su bila kao... ne znam kakva su bila krila ptice P'eng. I posle sam sanjao da su tu bili i jedan cvrčak i jedna mala golubica koji su videvši kako leti ptica P'eng počeli da se smeju i čak su rekli, dva govneti, da su se oni naprezali da uzlete na jedan brest ili na drvo *sapan*... ne znam šta bi to bilo drvo *sapan*, i da su ponekad padali na zemlju od umora. Dakle šta je mislila ptica P'eng kad se dizala na visinu od...

ne znam na koju se visinu dizala ptica P'eng. Da li je verovala da leti sve do Južnog okeana i do drevnog grada B'arija? Ptica P'eng može da leti i šest meseci iznad mora, ali glina spuštена u reku ide odmah na dno. Tako su govorili cvrčak i mala golubica. U tom trenutku sam se probudio i shvatio da ne bih mogao postati zastupnik za glinu. Jedan diplomirani književnik ne može da bude tako lako deprogramiran. Treba imati želudac da bi se diplomirala književnost. Samo oni hladnokrvni i beskrajno odlučni mogu proći kroz dvadeset i jedan ispit italijanske književnosti, uključujući i dopunsku godišnju otplatu. Nijedan krupni industrijalac nije za to sposoban, nijedan polarni istraživač ne bi imao petlju za to, nijedan telohranitelj, ni ako je izabran među najneosestljivijima na bolove, ne bi nikad seo ispred komisije za ispit iz romanske filologije. Jedan cirkuski ukrotitelj bi se radije odlučio da stavi glavu u usta jednom od njegovih najnervoznijih lavova nego da pohada kurs o sporednim pesnicima iz petnaestog veka. Jedan diplomirani književnik se neće nikad pokajati što je diplomirao književnost, čak ni ako je pao toliko nisko da nema uz sebe ni novčić od sto lira da njime zatvori jedno oko.

Renatovi prijatelji, uglavnom redovni ili profesori na određeno vreme, stručno su komentarisali ustaljena ponavljanja iz njegovog govora. Rino ne reče ništa. Ostade u tišini, zadivljen i dirnut, sa skrušenošću siromaha ispred božićnih izloga.

XV

Hleb

U već poodmakloj večeri, dok su Rita, Rozana, Rafaela, Renco, Roberto, Rajmondo, Raiza i Rodolfo razmenjivali školske tračeve, već toliko puta prepričane da je njihova priča bila uglačana kao glina na dnu potoka, Rino i Renato su izvirili na prolećnu svežinu s balkonske ograde, pripalivši jednu cigaretu. Koja je, bez potrebe da se to pominje, bila poslednja. Strasti, koje su decenijama žarile i tešile čovečanstvo, pušenje, socijalizam, zamene u školi, bile su već otpremljene u špajz istorije. Renato, melanholičan po prirodi, sad je imao jedan drugi razlog za osećaj krivice. Rino mu je naznačio u opštim crtama (vrlo opštim, tek naznačenim, jer on je bio džentlmen) priču o ljubavi i medicini koja je počela u tom stanu dok njega nije bilo, i Renato je shvatio, ako ikad bude imao koristi od toga, da je loše postupio napustivši, makar i za jedan dan, nepredvidljiv i pustolovan život diplomiranog književnika. Još uvek se osećam umazanim od gline, žalio se Rino. I doda, misteriozno, da je možda trebalo više da se brine.

- A za šta? - upitao ga je Rino.

- Za hleb - reče Renato.

- Moraš da se brineš za hleb? Prešao si na ekološke pekare? Na biološko brašno? Na kvasac bez konzervansa?

- Kakve to ima veze? - reče Renato. - Ja pričam o *hlebu*.

- Razumem - odvrati Rino, koji jeste bio džentlmen ali nije razumeo.

- Sećaš li se Červija?

- Červija? Da, poznajemo ga ceo život.

- Eto, Červi ne radi ništa osim što se brine o tome. Mislio sam da preteruje, a u stvari ima pravo, *treba* se brinuti o tome. Kada se vidimo ne

spominje mi ništa drugo, odmah me obavesti da li ga je našao ili ga je izgubio, da li je mlad ili je star, da li je u cvetu, da li je procvetao, da li je tegla meda, da li je skuvana čorba, da li ga je bacio pa se zbog toga pokajao, da li ga nema više ali je pitanje dana kada će ga imati. Eđidio opet, ne znam da li poznaješ Eđidija, on poludi, sanja ga noću, ima vizije, ako ga nema izbezumi se. Ja sam pokušao da se brinem o tome ali nisam puno postigao. Možda nisam nadaren, možda čak nisam ni siguran šta bih s njim radio ako ga nekad budem imao. Kada pokušavam da o tome pričam s Emestom, ne znam da li poznaješ Emesta, ne sluša me, ne prestaje da mi priča o nečemu što je imao i što posle više nije imao, a slušajući njega, radilo se o nekoj šljivi, breskvi, kajsiji, o najdubljem ispoljavanju božje slave, ali bi se njegova majka umešala u priču i sprečavala ga da je dovrši. Čak je probao da se bori za njega, tako mi je rekao, ali se nije dovoljno dobro borio. Enco, ne, Enca ne poznaješ, po njemu, kada prevaziđeš i poslednji stadijum oskudice, vidiš je kako gori pred tvojim očima kao list papira koji je upaljen na sredini, i ako gledaš dalje, kaže on, vidiš svu budalastu istinu sveta.

Rino je bio zatečen žestinom Renatovog izlaganja, i osećao se kao jedan od onih likova iz Platonovih dijaloga koji ponavljaju „eh, da”, ili „kako da ne”, da ne dopuste da se primeti kako ne shvataju ništa od onoga što govori Sokrat. - Ne pratim te - priznao je. - Kakav je to hleb sa breskvom, hleb sa šljivom, hleb sa kajsijom?

- Moj pristup nije ispravan - nastavi Renato ne osvrćući se. - Dozvolim da mi pažnju odvlače otvoreni prozori, upaljena svetla, rastvaranje gline i marke posnog jogurta. Ne iskazujem dovoljno poštovanja, ne radim ništa da bih poboljšao svoju poziciju u odnosu na njega. Razumeš šta želim da kažem, zar ne?

- Vidi se da sam diplomirao na nekom drugom jeziku.

- Nije da nemam snage - otpoče Renato, koji je pratio razvoj svog monologa kao vatromet koji još uvek ima u rezervi poneki prasak i koji će posle

biti zadovoljan da se pretvori u prah. - Ma, nikad ne znam kako da se ponašam. Prvo me ostavi da čekam a posle se žali da baš imam facu nekoga koga su ostavili da čeka. Jednom reči, to je problem. Povrh svega, ja mu pripisujem proračunato i racionalno ponašanje koje nije sasvim njegovo. Govorim, pokušavam da privučem njegovu pažnju, ali to su stvari koje ne poboljšavaju kvalitet mog razgovora.

- Istina.

- Bolje bi mi bilo da se zaštitim, da sklonim sa strane nešto za teška vremena, ali me hvata na delu, predstavlja se kako želi. Vidi polumesec kako je lep večeras, hleb je kao onaj svečani pojas od oblaka oko njega, sad je tu, sada više nije, i da bi ga sačuvao ne bi bio dovoljan čitav bataljon. Kad se neko prihvati sličnog zaduženja ne izbavlja se više, čini se kao da se nalaziš u izgnanstvu posle državnog udara, živi se među projektima i tajnim planovima.

- Služe li oni čemu? - upitao je Rino, udaljen od teme. Renato slegnu ramenima. - Održiš da održiš govor vrapcima na simsu u stilu svetog Franje, da odslušaš sve Bahove kantate, po jednu svake nedelje, da prikupiš svoje iskaznice sa fotografijom po hronološkom redu, da smršaš veslajući u kanuu, da baciš isušene prezervative koji se nalaze blizu rezervnog brijača u toaletnom ormariću, da naučiš Treći svet da ne čine isto što i mi, da zaboraviš celu ovu stvar sa životom na zemlji i vratiš se jednom za svagda u Raj na zemlji, ali ne vredi, kao da tražiš ključeve u tuđoj torbi, nađeš sve osim onoga što tebi treba. Jednom sam čak pregledao neke svoje stare beleške da vidim da li sam slučajno primetio nešto što bi moglo da ubrza vreme. Vratio sam se sve do 1984. i shvatio kuda sam išao, nije baš lep prizor videti čoveka koji zna kuda ide, samo pogrebne povorke znaju kuda treba da idu. Bio sam tako nežan i osetljiv, te da sam umro istog trenutka bih se reinkarnirao kao medvedić. Nikad nisam ni na koga nasrnuo, nisam bio agresivan. Neko je rekao da sam bio agresivan? Nek se nosi taj koji je to rekao.

Rino baci cigaretu, već popušenu, i poče da posmatra kružni bulevar

pretrpan automobilima koji se pružao pod balkonom i nestajao prema zapadu u pravcu Navilja. Ispred Renatove kuće se otvarao jedan neprikladan pejzaž, sačinjen od rimskih zidina i od nekog poluoblakodera uokvirenog belom bojom, s krovom načičkanim antenama i satelitskim tanjirima. Mesec se sada oslobodio ešarpe od oblaka, prikazivao se tačno presečen na pola i premazivao je kvart belinom kao koža striptizete s učiteljske škole koja je jednom ušla u Rinov život, ili kao nož koji širi kajmak po krišci hleba. Hleb. Rino i Renato su živeli u jednom od onih retkih istorijskih momenata njihove zemlje u kojem se i neki predstavnik nedovoljno plaćene srednje klase mogao zavaravati da vibrira u harmoniji s kineskim duhom tako što će se nametnuti. Bluz malograđanske egzistencije uvijao je svoje akorde po strogoj modalnoj skali koja je dopuštala izvođaču da peva svoju patnju i da je istovremeno posmatra s jedne ohrabrujuće distance. Svakom je padao u deo umereni neuspeh, lirski ponovo upotrebljiv u solo partijama čiji je elegični ton bio samo neprimetno neskladan u odnosu na celinu. Dani su se odvijali po logaritamskoj progresiji, predvidljivi i u svojoj nesigurnosti. Stvari su stajale tako, više nego što su ikad tako stajale, za registrovane u matičnoj knjizi, muškog pola, najvećeg poluostrva na Mediteranu. Ali hleb se nije uklapao, hleb nije bio uključen u cenu, hleb nije bio podložan reformama, hleb nije imao veze s napretkom, hleb nije bio treća mogućnost.

- Nikad te nisam razumeo, Renato - promrmlja Rino. - Suviše si komplikovan za jednog profesora. U ovom gradu su diplomirani književnici mnogo jednostavniji.

- Ja nisam ovde rođen - potvrdi Renato - došao sam ovde kao dete. Moj otac mi je ispričao da se, kad je bio dečak, u njegovom mestu, u Abrucu, dešavalo da je neko kasnio na kafu ili se ne bi pojavljivao danima. Manje-više se znalo o čemu se radilo, ali se zahtevalo da ti to kaže taj lično. Ispitivan, odgovarao bi šireći ruke: hleb, i prijatelji bi se predavali. Mikele je pronašao hleb, Đuzepe je pojeo hleb, Antonio nije podnosio to što nema hleba i sada kada

ga je našao ne pojavljuje se. Bio je mlad, bio je star, bio je u cvetu, procvetao je, bio je tegla meda, bio je šljiva, bio je breskva, bio je kajsija, bio je tek skuvana čorba, bio je najdublje ispoljavanje božje slave, pa i ako do njega treba stići rukama i debelim nogama, to je opet hleb, nije se valjda mogao odbiti, hleb se nikad ne baca, to je greh, to je prva stvar kojoj te nauče seljaci. Ljudi iz gradova su ti koji ga bacaju, ti koji ga kupe i previše pa im ostane, ti koji čak neće ni da naprave od njega mrvicu za paniranje, i ako im je kojim slučajem pred očima, tako bajat i vlaknast, rastuže se samo na njegov pogled.

I Rino shvati na kraju, jer je tu tugu poznao, ni ne shvatajući to sve do onog poslepodneva, sve dok nije sreo Rozamariju. To je bila tuga onoga koji veruje da ima a u stvari nema ništa, i koji umesto da se lati posla da stavi nešto pod zube, zavarava se da se nalazi u izobilju, da su prošla teška vremena, da će biti dovoljno izaći sutra, dobro procunjati, i biće lako naći malo hleba, već spakovanog i spremnog da se ponese kući.

XVI

U školu! U školu!

Ali možda nije sve bilo izgubljeno za dvojicu gladnih melanholičara. Možda se ptica P'eng vratila sa Južnog okeana baš na vreme. Jedan automobil, beo i francuski, zaustavio se pred zgradom u kojoj je živio Renato i parkirao se na nekom mestu, slobodnom zahvaljujući kasnim satima. Iz njega su izašle dve žene koje su prelazile put držeći se za ruke. Približavale su se takvom lakoćom da su ličile na vilinog konjica koji pruža krilašce jednoj golubici. Jedna je imala na sebi beli mantil, druga je bila obučena kao policajka. Bile su to Rozamarija-Marijaroza i Marijaroza-Rozamarija. Bilo je potrebno dve hiljade godina genetske selekcije i primenjenog hrišćanstva, da bi se stvorio slični dupli hologram ženskog savršenstva, sastavljen u istoj meri od vatre i pepela, greha i iskupljenja, ekstaze i ispaštanja.

Dogodilo se sledeće: izašavši ponižena i razjarena iz Renatovog stana, Marijaroza se vratila u stan koji je delila sa sestrom bliznakinjom Rozamarijom, koja se još uvek nalazila u antigravitacionom stanju posle susreta sa Rinom, za kojeg je verovala da je Renato. Marijaroza je ispričala sestri, ne sluteći ništa od onoga što se dogodilo tog poslepodneva u tom istom stanu, o nesporazumu za rođendan preko opunomoćenika i o baletu pred jednim strancem. Tako je Rozamarija, doktorica, otkrila da se zaljubila u lažnog Renata, u lažnog bolesnika, u nezakonitog gledaoca erotskih plesova. Morala je da prizna sebi da je oduvek sumnjala, i da ju je oduvek samo sestrinska ljubav sprečavala da iskaže misao: diplomirani književnici su bili mamci kineske sudbine, ribice koje su se praćakale u hladnim strujama reke života, mehaničke deverike s telom od gume i električnom dušom, koje su odskakale u neodoljivim plesnim pokretima pred očima spokojnih šarana neukih kao ona, podstičući im genetski odgovor

koji bi ih odveo dotle da zagrizu udicu. Bilo je riskantno posećivati ih, zaljubiti se u njih je bilo ludilo: venčati se za njih, opet, značilo je laskati izlapelosti, izgubiti koordinaciju, brz i siguran kraj sopstvene socijalne egzistencije. Diplomirani književnici, to je tek sada shvatala, bili su kao deca vanzemaljci u *Selu prokletih*, kao biljke ljudožderke u *Danu Trifida*, kao ljudi-spore u *Invaziji telokradica...*

- Ma šta to znači skinula se pred strancem, vodila ljubav sa strancem? Svi smo stranci dok se ne upoznamo! - pravdao se Rino pred optužbama bliznakinja, osvajajući ponovo životnu filozofiju koja ga je vodila u godinama kada je bio srećni student. - A onda, nijedna od vas dve me nije ni pitala za ime! Ušle ste u ovaj stan kao da u svim stanovima ovog sveta stanuje neki Renato. Zar za jednog jadnog Rina kao što sam ja ne postoji mesto na ovoj planeti?

- Rino je u pravu - umeša se Renato, dok su ostali gosti u tišini preuzimali ulogu tragičnog hora. - Krivica je samo moja, i plemenito je, i štaviše moja obaveza, da preuzmem na sebe odgovornost. A zatim, sada kada je Marijaroza otkrila ko je njen, kako da kažem, klijent, mogla bi možda da ponovi spektakl samo za njega...

- Zaboravi - odseče kratko Marijaroza, a uniforma je upriličila tonu njenog glasa jedan autoritet kojem je Renato počinjao, na sopstveno iznenađenje, da se potčinjava.

- Ugovor je ugovor - rizikovao je, ali to izgovori takvim poniznim i potčinjenim tonom, i istovremeno tako tvrdoglavim, da je prokrčio sebi put do Marijarozinog srca. Za razliku od bliznakinje doktorke, naime, Marijaroza nije imala nikakvu nameru da brine o čovečanstvu. Imala je principe, to da, i samo ih je stavljala u praksu, ali da natera većinu osoba na svetu da poštuju red, bila je njena jedina, ma koliko frustrirana, vokacija. Osim malo privremenih zamena u ovoj ili onoj školi, nije nikad predavala redovno. Njeni povremeni učenici, međutim, sećaće je se sve dok ne budu imali sedu kosu. Njeno ime je odzvanjalo po školskim hodnicima, od uplašenog razreda do uplašenog razreda,

svaki put kada se nagoveštavao dolazak neke zamenice. Ali za sada Marijaroza nije imala nikoga na kome bi isprobavala svoj bič, ni neki razred, ni nekog momka, a Renato... Renato je odisao poniznošću ali dostojanstvenom na svoj način, poput budućeg supruga princa koji je sav obuzet svojom najsporednijom ulogom. Bio je jedan od onih muškaraca koji o nekoj ženi koja ih maltretira misle: „Jako se ljuti na mene jer me voli”, ali kao kandidat za mazohizam pokazivao se kao dovoljno tvrdoglav i zahtevan, ne sasvim nedostojan najboljih veština jedne prave vladarke.

- Ugovor je ugovor - kratko odseče Marijaroza - ali *ja* odlučujem kako i gde ću ga ispoštovati, jasno?

Renato oseti kako mu se stomak prazni. Imao je nejasnu, skoro nesvesnu percepciju personalizovanih lanaca koje je Marijaroza mogla da skuje za njega i samo za njega, i duboko u sebi oseti pokret magneta koji se usmeravao prema svom prirodnom polu. Još gore, shvatio je da je Marijaroza-pol primio to minimalno remećenje frekvencije koju je Renato vodio u njenom smeru. Ništa se za sada nije dalo naslutiti, ni s njegove ni s njene strane. Informacija je registrovana i odložena za bolja vremena. Bio bi to mnogo težak hleb za žvakanje, ali to je bio hleb, a hleb se nikada ne baca, njegov otac ne bi to nikad uradio u Abrucu.

Ostalo je još da se reši stvar oko takozvane prevare i oštećenja takozvane države. U poslednje vreme došlo je do opšte moralizacije društva praćene jednom nejasnom reformom javne administracije, i Rozamarija, zaposlena u nacionalnom sanitarnom sistemu, nije želela da se „vrati starim metodama”, tako je rekla, prelazeći „jednim potezom gumice” preko „cele stvari”. Renato je mogao da preuzme službu već sutra, a par dana neopravdanog izostanka su popravljiv prekršaj, ali Rozamarija je bila predstavnik jedne mlade generacije odrasle pod senkom jednog novog, nečuvenog i napupelog moralizma, i nije imala nameru da pravi kompromise. Njena obaveza je bila da obavesti školu da se Renato, zaposleni višeg ranga, u vanrednom odsustvu zbog bolesti, pokazao

odsutnim za vreme fiskalne inspekcije, i ništa i niko je ne bi odvratio od toga, čak ni ako bi se njen voljeni Rino, kojem je oprošteno, zalagao u odbranu prijatelja.

- Tako je najbolje - digao je ruke Renato, koji nije želeo da se još više osramoti pred Marijarozom. - Sutra ću razgovarati s upravnicom.

- Jesi li u dobrim odnosima sa njom? - upita ga Rino poluglasno tako da bliznakinje ne bi čule.

- Ne znam. Jednom me je pozvala kod sebe kući i pokušala je da me zavede.

- Nemoj mi reći. A ti?

- Nisam znao šta da radim, nisam shvatao, delovalo mi je neverovatno, ispričao sam joj neku patetičnu priču o izgubljenoj ljubavi i rekao joj da još uvek sebi ližem rane. Ne sećam se dobro šta se posle desilo, verovatno su zvali telefonom iz škole.

- Ali zar to takođe nije hleb?

- Upravnica nikada nije hleb.

- A zašto ne?

- Ne možeš da razumeš. Za jednog redovnog profesora upravnica nije nikakav seksualni subjekat, nije čak ni seksualni *objekat*. Ona dolazi iz jedne druge sfere. Nadam se samo da nije ljuta na mene. Ali imam vere. U školi će se sve srediti.

Ova poslednja replika je bila izgovorena glasnije, i spremno prihvaćena od hora. Da, u školi će se sve srediti, rekoše Rita, Rozana, Rafaela, Renco, Roberto, Rajmondo, Raiza i Rodolfo. U školi su diplomirani književnici uvek sve sređivali, ljubav i karijeru, suze i smeh, osvete i žrtvovanja, *raptus* i opsednutost, platne odsečke i zaostatke. *U školu! U školu!* zaključiše svi u jednom potpuno usaglašenom krešendu, kao da su Čehovljeve tri sestre konačno pobedile na konkursu katedre neke gimnazije u Moskvi. Posle toga, svi se tako radosno razbežaše stepenicama i po pustim ulicama, da je svaka idila bila

obustavljena, svaki spoj odložen, a uvažavanje svakog ugovora moralo je biti odgođeno za naredni dan.

XVII

Životinjska pojava

Sledećeg jutra u pola devet, dva prijatelja su se našla ispred škole, Renato da bi priznao svoju krivicu a Rino da bi mu pružio podršku. Rozamarija nije došla, ali bilo je vrlo moguće da je već podnela svoj izveštaj i da se posle toga vratila u zdravstvenu službu. Marijaroza se nije javljala.

Škola je bila javna i državna, i prostirala se na hiljade kilometara. Sledila je tok morske obale, širila se u unutrašnjost i pratila obris bregova. Njeno stepenište je bilo veličanstveno kao devonske stene, administrativne kancelarije su zauzimale prostor jedne metropole, krajem svakog avgusta umesto rasporeda časova pripremao se regulacioni plan, fiskultuma sala je bila toliko visoka da su se u njoj formirali oblaci i tomada, menza je raspolagala pašnjacima, klanicama, nasadima pšenice, voćnjacima i jednom lukom sa devedeset gatova, geštetner je uništavao jednu šumu dnevno, vozovi natovareni službenim naređenjima u dva primerka polazili su svakog jutra iz arhiva, paljenje fotokopir mašine uzrokovalo je poremećaj na sunčevim pegama, interne železnice prekrcavale su nastavnike iz jednog razreda u drugi, čitave plantaže kafe su bile konzumirane u nastavničkom klubu, svečana sala je mogla da ugosti jedan zalazak sunca na Karibima, sednice su trajale toliko dugo da su sve profesorice ostajale trudne, orkestar s kursa muzike je brojao devet hiljada blok-flauta, osamnaest hiljada melodika Hohner i trideset šest hiljada triangola i kastanjeta, profesorski dnevnicu su premeštani pomoću kontejnera, za godišnje čišćenje prozora morala su se isprazniti veštačka jezera, školski izleti su organizovani po savetima vojnih stratega, Školski savet je primao strane ambasade, sekretarica je kovala novac, profesori su bili uvršteni u armijski korpus a učenici su se nazivali legijom.

U predvorje škole, ogromno kao Nubijska pustinja, Renato i Rino su ušli zajedno, prvi pognute glave, drugi pomalo neozbiljno. Šćućurena pod vremenskim nepogodama, geometrijska tačka u istrošenoj crnoj kecelji, čuvarica je sedela pored ulaza, heklajući. Renato je upita da li je tu upravnica. Čuvarica, koncentrisana na jednu komplikovanu valensijsku petlju, promrmlja da upravnice nema, da je otišla u bivšu Prosvetnu upravu.

Ovo je još više zakomplikovalo stvari. Ponekad bi upravnica putovala u bivšu Prosvetnu upravu, ali to nije značilo i da će stići do nje, a još manje da će se vratiti. Bivša Prosvetna uprava je bila institucija prema kojoj je univerzum bio neprijateljski nastrojen. Da bi se stiglo do bivše Prosvetne uprave bilo je potrebno preći preko celog grada u vreme najveće gužve, jer drugo vreme da bi se stiglo do bivše Prosvetne uprave nije postojalo. Mnoge upravnice su putovale za bivšu Prosvetnu upravu u toku svoje karijere, i od onda se malo šta znalo o njima.

- Uzaludno je čekati - reče Renato Rino. - Idemo da razgovaramo s nekim ko zaista komanduje ovde. - I nagnu se nad čuvarikino uvo izgovarajući nečije ime. Čuvarica ga pogleda onako kako se gleda Danijel koji zahteva da ga spuste u jamu s lavovima, i uputi ga na jednu od soba koje su se otvarale u zidu iza nje.

Rino i Renato zakucaše tako na vrata jedne skrivene, žute sobu koja se pokazala pretrpana metlama, četkama, presovanom piljevinom, stolicama bez sedala i kalendarima Narodne banke starim tri godine koji su ukrivo visili na zidovima. Opušci cigareta, koje su zabranjene na javnim mestima ali su svejedno prepunili okrnjene pepeljare, prljali su radni sto koji je bio obložen ultrapasom grubo pokidanim. Posađen u jednu fotelju sa raščerečenim naslonima za ruke i silom transformisane u tron, okružen potčinjenima koji su s poštovanjem primali njegova naređenja, mali, zdepast, poput praseta, nalazio se Karmelo, glavni školski poslužitelj i Rinov misteriozni komšija, čija je himna otvorenog i aktivnog anarhiste kreštala s nekog starog kasetojeda, funkcionalnog još uvek, *buntovnik sam, ne sviđa mi se ovaj svet jer ne želi da*

mašta, buntovnik sam kada mislim, kad se oblačim, kada volim svoju malu.

- Aaa, to je znači taj posao koji ti ostavlja slobodno popodne! - reče mu Rino.

- A šta si ti mislio, šta te interesuje? - poklopi ga Karmelo, nimalo iznenađen što ga vidi. - Ti ne znaš ništa, da si barem poslušao svoga oca.

- Karmelo, trebaš nam - reče Renato, tako ponizan da je izazivao sažaljenje.

- Ništa mi nemojte objašnjavati - prekide ga Karmelo - znam već sve, šta ste vas dvojica mislili, da ćete pred mojim nosom raditi šta vi hoćete? Ti - reče obraćajući se Renatu - idi u upravu jer dolazi upravnica, imam svoje obaveštajce, i ne slušaj je jer ja ću posle da sredim stvari. A ti - nastavi, okrenuvši se ka Rinu - treba nam jedna zamena, četvrta učionica na dnu desno, požuri jer su nepokriveni, posle ćeš ići u sekretarijat da potpišeš, hajde, nemam vremena da vam objašnjavam, *marš!*

XVIII

Proročanstvo

Dok se približavao svojoj učionici, Rino je razmišljao o izdržljivosti svojih nerava koju će sad morati da dokaže. Nakon svog ovog vremena provedenog u kuburenju sa zamenama u školi, shvatio je da ne zna više kako funkcioniše državna škola. Da li se još koriste knjige ili satelitski telefoni? Koja je razlika između plana, planiranja i obrazovne ponude (što nikad nije ni razumeo)? Da li je u obrazovanju došlo do reforme ili do kontrareforme? Osećao se kao astronaut probuđen iz stanja hibernacije, koji kada izlazi iz stranog svemirskog broda pita ko je predsednik Sjedinjenih Država, i obliva ga je hladan znoj na pomisao da bi ga studenti podvrgli jednom brzom scanningu, žestoko ga probivši kao neki likovni kritičar koji je pozvan na veštačenje o autentičnosti dela. Šta je particip prošli od glagola jesti? Da li postoji muški rod za lastu? Zašto se ženka jelena ne zove jelenica nego srna? Zašto se kaže ruka a ne kaže se muka? Ako su Luiza i Đovani kupili kola, reći će, vozićemo se kolima ili vozićemo se sa kolima? Zašto mogu da kažem da je Albertova mama jedna dobra žena ali ne mogu da kažem da je Albertova mama jedna žena dobra? Zamena to mora da zna, zamena mora da odgovori na sve, zamena mora da bude dobra zamena.

Ali nije se dogodilo ništa slično, i štaviše, dogodilo se nešto potpuno drugačije. Učionica u koju je ušao Rino bila je jedna očekivana pravougaona prostorija, otvorena s jedne strane velikim prozorom koji je gledao na školski vrt. Ostali zidovi su bili namazani perivom farbom trava-zelene boje, i bili su prekriveni geografskim kartama i izložbom crteža pastelom. Sve je izgledalo vrlo normalno, s tim što učenici nisu ni primetili da je zamena stigla. Ali ne zbog toga što su bili zaokupljeni trčanjem, vikanjem ili bacanjem po školskom

nameštaju. Naprotiv, stajali su pored svojih klupa, mirni i zabrinuti. Gledali su nagore, prema tavanici, i činilo se kao da oslušuju neki zvuk, dalek, neodložan, ponavljajući. To su bili udari, i tek što je Rino zatvorio vrata, čuo ih je i on sam: udari, prigušeni kao šutiranje lopte, odsečni kao udarac u bejzbolu, zvonki kao smeč u odbojci, ali to nisu bili zvukovi neke utakmice, dolazili su izdaleka, mnogo izdaleka, zvučali su kao udarci ogromnih kugli za rušenje koje su zavitlane o veoma visoke i već oštećene bedeme bogate kulama. I bili su sve bliži. Svaki udar je uvek bio manje udaljen, sve bliži i strašniji. Za vrlo kratko vreme, na zidovima i plafonu učionice, počele su da se pojavljuju prve naprsline. Pravile su sebi put nalik na blage munje, crne i bez duše, obarajući na pod izmrvljenu farbu i razbacujući po vazduhu prah od maltera. Spuštale su se niz zidove kao tragovi nevidljivih, ćudljivih noževa, zavlčeći se čas ispod mapa, čas ponovo iskrsavajući, proširene, po stranicama školske table i duž ivice crteža.

- Šta se dešava? - upitao je Rino. - Odakle dolaze ovi zvukovi?

- To je proročanstvo - reče jedan dečak s naočarima u obliku televizora i protezom na zubima, nastavijajući zabrinuto da gleda u plafon, na kojem su počele da se formiraju nove naprsline.

- Kakvo proročanstvo?

- Proročanstvo koje kaže da će se jednog dana škola srušiti pod težinom svoje neadekvatnosti za potrebe savremenog društva - odgovori jedna devojčica bezbojne kose.

- Ma kakvo proročanstvo, ovde se nalazi neko ko ruši zidove! - uzviknu Rino.

- Proročanstvo kaže da školska reforma neće uspeti i da će škola propasti - dodade dečak s naočarima i protezom - osim ako...

Začu se jedan udar, najstrahovitiji i najbliži, i raširi se stereofonski s plafona i sa hodnika.

- Osim ako...? - Rino se nikada nije mnogo interesovao za školsku

reformu. Devojčica sa bezbojnom kosom mu se približi i, primaknuvši jednu ruku ustima da je ostali ne bi čuli, dade mu znak da se sagne. - Školska reforma nije rešila strukturalne probleme obrazovanja u srednjim školama - požali mu se tihim glasom na uvo.

Jedan tutanj, jak i prigušen, zatresao je zidove i pod. Bio je dovoljno blizu jer se moglo odrediti odakle dolazi, i zaista, dolazio je s nekog mesta na kraju tog školskog krila. Rino je izašao da vidi, praćen prvo hrabrijim učenicima, zatim onim malo plašljivijim, i krene napred u neki hodnik, iznenadjuće pust. Baci jedan pogled kroz otvorena vrata nekih učionica. Deca su se čvrsto držala za klupe, smrznuti od straha, a nastavnici iza katedri bili su kao skamenjeni. Niko se nije pomerao, niko nije izlazio da pogleda, niko čak nije ni bežao, čitava državna škola je bila nepokretna u iščekivanju kraja. Na kraju hodnika su se nalazila vrata koja su izlazila na fiskulturnu salu. Dok ih je otvarao, jedan zastrašujući udar umalo da ih izbije iz ležišta, i Rino bi pogoden naletom vetra koji je ulazio kroz već probijene prozore i kroz ostale staklene površine, koje su se lomile na komadiće jedna za drugom. Od zida naspram velikih prozora dizao se glavni zid, beskonačan, nezamisliv, struktura koje se škola držala kao što se u svoje doba Kina oslanjala na svoj veliki zid. I baš se na tom zidu koncentrisao napad spoljnih udara: već su ga naprsline upropašćavale, delovi maltera, široki kao vetrobran, otpadali su i rušili se na pod, a stubovi od armiranog cementa koji su ga pridržavali nisu izgledali više sposobni da izdržavaju nalete.

- Proročanstvo kaže da ako se sruši zid fiskulturne sale, za školu više neće biti pomoći - reče dečak s naočarima i protezom. Obavezno i besplatno obrazovanje je odlazilo u nepovrat a u okolini nije bilo nijednog čuvara, nijednog sekretara, nijednog dežurnog psihologa. Rino se vratio u hodnik, počeo je da maše rukama ispred vrata ostalih učionica i da ukazuje na opasnost koja je nadolazila kotrljajući se kao grmljavina. Niko mu nije odgovorio, niko nije odreagovao, niko nije učinio niti jedan pokret niti jedan zvuk, Rinu se

činilo da više ribama u akvarijumu.

- Hajde, idemo - reče onda svom razredu - potrudimo se da stignemo do izlaza. Ostavite ovde školske torbe, ostavite sve, moramo da požurimo.

- Ništa nam ne vredi, profesore - reče dečak s naočarima i protezom. - Proročanstvo kaže da bi samo jedna nepoznata zamena mogla da spase školu.

- Pa nađimo je onda, tu nepoznatu zamenu, ali izlazimo odavde, odmah.

- Nema potrebe profesore. Već smo je našli.

- I ko bi to mogao biti? - upita Rino glupo.

Dvadeset pari očiju, uzdignutih prema njemu, dali su mu odgovor.

XIX

Čudesno ozdravljenje

Široki svod predvorja bio je daleko od fiskulturne sale, i buka predstojeće katastrofe tu još nije stigla. Čuvarica je meditirala o teškom putu izbavljenja igle za heklanje, Arsenije, stari sekretar, razvrstavao je službena naredenja, sa gracioznošću dostojne teretne luke, čak je i Karmelo životinja vladao sa svog trona od metli, ne znajući za nesreću koja se približavala. Ali upravnica se zaista vratila iz bivše Prosvetne uprave, puna slave, prašine i cirkularnih pisama, a sekretarijat, pored kojeg je prošla da odloži pisma, odmah ju je obavestio da je profesor Renato čeka na vratima kabineta i da je vrlo uznemiren.

- Zar on nije na bolovanju? - upita upravnica, iznenađeno. Nijednom upravniku se ne sviđa kada neki profesor ode na bolovanje, ali jednom kada ode to je kao da mu nema spasa na svetu. Sumnja u prevaru koja prati njegovo odsustvo nije ništa u odnosu na situaciju u koju je upao onda kad je prekoračio prag škole. Jedan profesor na bolovanju još uvek postoji, ali ne u ovoj galaksiji. Iskrivljavanje prostor-vremena ga je odvojilo od koordinata u kojima se kreće postojanje njegovih kolega. Jedan profesor na bolovanju koji telefonira, koji šalje poruke koje nemaju veze s lekarskim uverenjem, ili koji se pojavljuje ništa manje nego od krvi i mesa u ograđenom školskom prostoru, kao da se radilo o teleportaciji iz *Star Treka*, prouzrokuje nepopravljivo zgražavanje kod administrativnog osoblja, potajnu ozlojeđenost kod saradnika, i više od sumnje u izdaju među kolegama. Ali upravnica škole je imala plemenitu dušu, hiljadu milja iznad sličnih sitnica, i požurila je u susret Renatu sigurna da će primiti dobru vest o naprasnom ozdravljenju i o uranjenom vraćanju u službu, s istom neobjašnjivom verom kardinala Boromea,⁴ koji prima Neimenovanog širom

⁴ Junak iz jednog od ključnih dela italijanske literature: *Promessi sposi*, Alesandra Manconija. (Prim. prev.)

otvorenih ruku, već siguran u svom srcu u jedan preobražaj o kojem precizno još uvek ne bi trebalo ništa da zna:

- Gospođo - poče Renato - već su vam rekli...
- Znam sve, *dear* - odseče kratko upravnica. - Uđite unutra.

Upravnica je bila jedna žena u srednjim godinama, pomalo gruba ali okretna i brza, ne samo telesno već takođe i u rasuđivanju, u osudama i u opraštanju grehova. Živela je u zemljama engleskog govornog područja i tamo je stekla naviku da se svim profesorima, sekretarima i učenicima obraća sa *dear*. To nije bio nikakav znak nežnosti. Upravnica je bila jedna velika upravnica, održavala je lične odnose sa državnim poglavarima, uživala je trajno poslaničko mesto u Savetu Evrope i njena briga o vaspitanju je bila usmerena ka celoj planeti. Intonacija njenog *dear* je bila lični ključ, šifra namerno postavljena u fusnoti njenih odluka, i bilo je pametno što su njeni podređeni znali da je dešifruju. Sekretarijat je, zaista, nacrtao na nekoj školskoj tablici od metala jedan akustički dijagram i ispunio ga s dvadeset sedam različitih intonacija upravničinog *dear*. Funkcionisao je kao barometar školskog raspoloženja. Jedan od nižih službenika sekretarijata koji je noću svirao džez u lokalima u centru, imao je, kako kažu muzičari, apsolutan sluh. Slušao je prvo *dear* koje je izjutra izlazilo iz upravničinih usta, određivao na kojoj se visini dijagramske skale nalazilo i onda bi tu postavljao jedan magnet kao belešku. Dijagram je bio okačen u spremištu za spise, skriven od pogleda slučajnih posetilaca, kao i od same upravnice. Ali ko je znao za njegovo postojanje, mogao je da uđe, da baci koji pogled i da sazna s kakvim je emotivnim tonalitetom počeo dan. Renato je bio obavešten o dijagramu koliko i drugi profesori, ali nije posedovao apsolutan, već, istinu govoreći, čak ni pristojan sluh. Tako da nije poklanjao potrebnu pažnju začudo milozvučnoj harmoniji njenog *dear*, a od njenog odsečnog poziva da uđe u kabinet, zaključio je samo da se nalazio u nevolji i da mu čak ni pomoć moćnog Karmela ovog puta ne bi mnogo poslužila.

Upravnički kabinet je trebalo da bude ozbiljan i masivan kao neko diplomatsko predstavništvo, ili su na to barem ukazivali teški regali i impozantni pisaći sto, ali u njemu su više prevagnula banalna i cvetna obeležja upravničinog karaktera. Rododendroni i poponci su zauzimali veći deo, dracene uspravne kao prve u klasi, rasle su pored velikih prozora, bršljan se verao po registratorima koji su virili iz regala a grozdovi bedrinca su već najavljivali, svojim mirisom ranog anisa, da dugo školsko leto nije daleko. Prisustvo jednog divana od crne kože, kojeg je upravnica donela sebi lično da bi na njemu dremala tokom dugih letnjih popodneva, davao je jednom uglu prostorije izgled ložnice zlobnog psihoanalitičara.

Upravnica zatvori vrata i, naizgled ignorišući Renata, stade da razgleda svoj vrt. Ispitala je čvrstinu tek izraslih listića geranijuma i izmerila nivo vode u saksijama. - Došao si da mi objaviš čudo svog ozdravljenja, *dear*? - i nije se najbolje razumelo da li je pričala Renatu ili jednoj kameliji koja ju je zabrinjavala u poslednje vreme, ali koja kao da se sada vratila na pravi put.

XX

Mary Lou

Mogla bi barem da me poštedi sarkazma, reče Renato za sebe. Uspomena na njihov davni sastanak, završen u nelagodnosti i spašen jednim telefonskim pozivom iz sekretarijata, pritiskao je njegovo sećanje kao kamen u bubregu kojeg nijedna lekovita voda ne može drenirati.

- Zaista mi je žao - počeo Renato, ukočen nasred sobe, ne skidajući još uvek mantil. - Nisam verovao da je dovoljno malo gline pa da skrenem s puta.

- Oh, alternativno lečenje... - reče upravnica, upadljivo okrenuta, pokazujući blagim pokretom ruke na Renata - za mene je sve to prevara - i oduva prašinu sa širokih listova kalifornijske palme.

Renato je bio u iskušenju da izda ono u šta je donedavno verovao, potvrđujući da je bilo upravo tako, da blage i prirodne terapije nisu bile ništa drugo nego bajka i iluzija, da je majka priroda u stvaranju i da traži maćehu,⁵ i da selekcija vrsta nije stvar za nežna srca, ali potisnuo je impuls. - Ponekad, međutim, jeste delotvorno - blago se usudi.

- Eh, da je tako! - reče upravnica, pošto je uzela s poda kantu za zalivanje punu do vrha i počela da zaliva jedan klematis. - Imam išijas od kojeg ne mogu da spavam. Doktorka iz zdravstvene službe mi je donela neke pomade, ali nikako mi nisu pomogle. Gledaj, evo ih ovde - i pokaza na red posudica i bočica na jednoj polici, ozbiljnih i grupisanih, kao da čekaju probni snimak da bi ušle u neku Morandijevu sliku. - Htela sam jutros da joj ih vratim, ali još nije došla.

- Doktorka... Još nije došla? - upitao je Renato, nazirući nadu.

- Ne, a ni njena sestra, zamena koju sam zvala da pokrije časove koje si

⁵ Stih iz Leopardijeve pesme *La Ginestra*, 123-125; priroda pokazuje čoveku nebo da bi sakrila svoju surovost; priroda izdaje, ona je maćeha; odgovorna je za našu nesreću; ona nam postojanjem daje klice nesreće budući da je ona nesavladiva potreba za srećom koja je osuđena da ostane nezadovoljena. (Prim. prev.)

mi *ti, dear* - i pojača glas, pokazujući na Renata ne gledajući ga, naizgled vrlo pažljiva prema svom biljnom kraljevstvu - ostavio nepokrivenim. *Oh, dear*, šta da radim s tobom?

- Pa, hm, gospođo, vratio sam se. Kao što sam vam rekao, žao mi je...

- Nego, vratio si se zbog mene? - reče upravnica okrećući se ka njemu s nežnim osmehom na licu. Voda iz kante, koju je sad već nepažljivo držala, lila je neometano po podu.

- Moliću? - uzbuni se Renato.

- *Renato, Renato, Renato, ja te volim, to nisi shvatio, Renato, Renato, Renato, ako me ne ljubiš, ja umreću. Renato, Renato, Renato, tako sladak, tako vaspitan, Renato, Renato, Renato, ti si čudo naivnosti.*

- Gospođo...

- Zovi me Meri Lu - reče upravnica, i pustivši kanticu da padne i da se voda razlije među saksijama, kretala se prema Renatu raširenih ruku. Renato, videvši je već na sebi, čak i da se radilo o školskoj reformi, za trenutak je pomislio da li da brani svoju čast ili da je stavi na probu, ali nije imao vremena da donese odluku. Došavši do polovine svog svadbenog leta, upravnica se ukoči uz jedan bolni krik, crte lica se zgrčiše u grimasu, i ona stavi jednu ruku na leđa.

- *Oh, dear* - uzviknu - *oh dear oh dear oh dear!*

XXI

Povratak jonske gline

- Gospođo, čekajte da vam pomognem - trudio se Renato, s jedne strane utešen i dosta ohrabren. - Dođite, opružite se ovde. - Odveo je upravnicu do divana od crne kože i pomogao joj da legne na njega, ali se zapleo rukavom mantila o gajtan interkoma koji je visio s pisaćeg stola upravo pored divana i koji je povezivao kabinet sa sekretarijatom. Interkom pade na pod zajedno s nosačem za olovke i hrpom dokumenata, i zbog primljenog udarca se upali, a da to ne primetiš ni Renato ni upavnica.

- *Oh dear, oh dear*, poludeću - prostenja upavnica, dok joj je svaki pokret koji je činila, da bi legla na divan, izvlačio bolne uzvike. - Da su barem one pomade poslužile nečemu...

- Gospođo - reče Renato - ja ovde kod sebe imam jedan proizvod koji je zaista čudotvoran. - Zavuče ruku pod jaknu i, s istim ravnodušnim pokretom kojim Eliot Guld u *MASH*-u vadi iz svoje vojničke uniforme teglicu maslina za martini, izvuče paket jonske energetske gline, boje jadranskog peska, pejzažne i lake u svom tečnom rastvoru. Upravnica nije bila hleb, Renato je to znao i sudbina mu je to ponovo potvrđivala, ali ako su mu sreća i odlučnost pomagali, onda bi krivice iz njegove prošlosti, uključujući i ovu poslednju, nestale kao glina koja tone u rečnoj struji.

- Evo, opružite se na leđa - reče joj Renato. - Otkopčajte bluzu, dajte mi da vidim, mogu li da vam spustim zaštitni pojas, je li vas ovde boli?

- Da, da, *oh dear, oh dear*.

- Pokušajte da se opustite, od jednog tretmana će vam biti odmah bolje. - Još uvek zamotan u mantil koji nije skinuo sa sebe, Renato se znojio. Nije znao kako se nanosila glina, nije stigao do tog dela seminara, ali u sebi je zatražio

pomoć od Rina, od njegove vidljive *nonchalance* i od njegove mesečarske mirnoće, i možda mu malo lakog prijateljskog dodira bude pristiglo u pomoć. Odvrnuo je poklopac tegle, zahvatio glinu s dva prsta i naneo je na upravničina leđa, gola kao što leđa jedne upravnice ne bi trebalo nikada da budu, na mestu gde se spajaju sa levim bokom.

- *Oh dear, hladna je!*

- Brzo će se ugrijati - umiri je Renato, i poče da je nanosi nesumnjivo vešt看 rukama. Umirujuće dejstvo je stiglo brzo.

- Oh dear, predivno je, osećam se bolje, mnogo bolje, nastavi tako, nemoj stati, *oh dear oh dear OH DEAR!*

Interkom, od kada se uključio, hladnokrvno je prenosio u sekretarijat svaku frekvenciju koju je hvatao. U početku se niko nije obazirao, ali poslednje i odlučno OH DEAR je uspelo da nadjača neprekidno koškanje, koje priliči poremećenim porodicama i koje prati svakodnevni rad administrativnog osoblja, i da se nametne čitavom svojom misterijom, nerazumljivoj onome ko je propustio prethodne replike. - Ovo *dear* je novo, ne nalazi se na dijagramu - reče niži službenik s apsolutnim sluhom. - To je jedno uzlazno si, b-mol, četvrte oktave, moram ga označiti.

- Pih, ja o muzici ne znam ništa - reče stari sekretar Arsenije - ali ne trebaš biti Rikardo Muti da bi shvatio šta se ovde dešava.

Čitav se sekretarijat smestio u krug oko interkoma. Još jedno OH DEAR je bilo praćeno serijom stenjanja koje je osoblje ocenilo nedvosmislenim.

- Da nije slučajno profesor Renato u kabinetu? - upita jedna niža službenica.

- Ko, onaj koji je jedno poslepodne otišao kod nje kući kada smo ih mi prekinuli telefonskim pozivom?

- Pih, nadoknađuje štetu s kamatom.

- Ali jesu li to zadaci koji spadaju pod njegovu nadležnost? - zapita se stari sekretar Arsenije, zabrinut zbog mogućih sindikalnih pritužbi.

- Ćutite, ništa se ne čuje.

Oh dear su bili sve žešći, sve dok nisu postali tako prodorni da se činilo kao da su nagnuti nad rubom provalije, tražeći hrabrost da se bace u prazninu. Na kraju su je našli, pustili se, poleteli kao jedrilica i, veličanstveni i zaneti vetrom, lebdeli obogaćeni dalekim odjecima. Interkom je kreketao kao neka žaba, ali je prenosio osećaj radosti koji je vodio zvukove.

- Ovde su doktorica Rozamarija i gospođica Marijaroza, zamena - reče, neumesno, čuvarica ulazeći, držeći čvrsto iglu za heklanje u ruci. - Ma šta radite tu oko stola?

- *Oh dear oh dear*, nikad se nisam ovako dobro osećala u životu - čuo se glas upravnice preko interkoma.

- Ćekajte - stiže Renatov glas - još nisam završio.

Jećanje odobrenja se diže sekretarijatom.

- *Oh yes dear, over there, too* - zastenja opet upravnica.

- Rekao sam da će vam činiti dobro - dodade Renato.

- Baš mi je to trebalo, *dear*, oh kako mi je to trebalo.

- Kome to ne treba - promrmlja tihim glasom niži službenik muzičar, sklanjajući pogled od kolega.

- Rekao bih da su to zadaci koji spadaju pod njegovu nadležnost u kancelariji - tumačio je Arsenije, s jednim novim poštovanjem za Renata i s jednim nagoveštajem u tonu glasa po kojem se videlo da je znao o čemu prića.

Rozamarija i Marijaroza su provirile kroz vrata sekretarijata s namerom da se izvine što kasne. Napolju je besmislena gužva, htedošē da kažu, čini se da se pola grada kreće prema školi, znate li vi nešto o tome? Ali i one se ućutaše pred grubim komentarima osoblja sve dok, u dostojanstvenom graktanju interkoma, nisu prepoznale glasove upravnice i Renata, oba zaokupljena očiglednim trijumfom odnosa između rukovodećeg osoblja i docenta.

- Kad pomislim da je trebalo da ga ja zamenim - prosikta Marijaroza modra od besa, a i sestra, koja je došla da podnese izveštaj o fiskalnoj

inspekciji, nije znala šta da misli. - Sad će me čuti, profesorčić.

Marijaroza je imala širok koncept o tome šta joj je na ovom svetu pripadalo po pravu, a Renato je već činio deo tih stvari. Pokušaji njene sestre da je odvrati nisu poslužili ničemu. Marijaroza prođe sekretare i čuvare koji su hteli da izbegnu skandal, krene pravo na vrata kabineta i naglo ih otvori. Upravnica je dolazila sebi, sedeći na divanu. Renato, na neočekivano pojavljivanje Marijaroze, skupio se u mantilu kao neki egzibicionista koji ima napad čednosti.

- Oh, *dear* - reče upravnica Marijarozi, dok se gledala u ogledalce češljajući se - žao mi je, ali više nisi potrebna.

- Vidim - reče Marijaroza.

- Profesor Renato će sada da preuzme službu, je l' tako *dear*?

- Mislim da je već preuzeo.

- Oh doktorica, *dear* - nastavi upravnica kada je ugledala i Rozamariju - savetujem vam da dodate ovu glinu u vaš priručnik, čudotvoma je.

Stavi u Rozamarijinu ruku teglu jonske gline i izađe u predvorje škole u sjaju povraćenog blagostanja ostavljajući za sobom, u zraku svetlosti, zbunjenu doktorku, teško uvređenu zamenicu i profesora vraćenog na položaj koji raširi ruke pod pogledom dve žene i u svom srcu zaključi da i ugnjetavani imaju svoj kraljevski dan.

Ali pobeda nije imala vremena da uživa u sebi, zbunjenost nije našla način da se zadovolji, teška uvreda nije imala priliku da se ispravi i profesor koji je vraćen na položaj nije imao mogućnost da se vrati svojim dužnostima. Neobjašnjiva gužva, koja je zadržala bliznakinje da ne stignu na vreme, bila je zaista usmerena prema školi i baš u tom momentu je počela da se preliva preko vrata školskog predvorja. Bilo ih je na stotine, na hiljade, na desetine hiljada mladića, oči su im bile kao bademi, na glavi su nosili kačket s obodom a u ruci crvenu kutijicu, veliku kao kofer, koja je služila da se hrana za kućnu isporuku održi toplom. Za nekoliko trenutaka, po čitavom veoma prostranom predvorju

građevine, raširio se miris predjela od račića u ružičastom sosu, komadića prasetine u sosu od jabuke, kroketa od šunke u sosu od ananasa, ribe list u tartar sosu i panirane teleće šnicle u *sauce espagnole*. Školu je zauzeo kineski restoran.

XXII

Istraga

- Ma kakva je ovo budalaština - govorio je za to vreme Rino svom razredu, između udaraca koji su padali kao bombe i zidova fiskulturne sale koji su oticali pod njihovim pritiskom. - Ja nisam neznana zamena i nisam ovde da bih ispunio nekakvo proročanstvo. - Ali dok je to govorio uvide da zna da je istina upravo suprotna i štaviše da je to oduvek znao. Sve je to bilo delo kineske sudbine, koja je počela da ga vodi onog momenta kada je prihvatio da se pretvara da je Renato. Ono što se dogodilo kasnije, poruke sreće, Rozamarija i Marijaroza, neočekivana zamena koju mu je dodelio Karmelo, nije služilo ničemu drugom nego da ga vodi na mesto provere, da spase jednu školu, koju, povrh svega, čak nije ni želeo na svojim stalnim konkursima.

- Vi niste uobičajena zamena - dodao je neki drugi dečak, trapav i pomalo iritirajućeg ponašanja, koji je upadljivo pokazivao svoj plavi blejzer i leptir mašnu.

- Nama je nepoznat.

- E pa onda ste vi onaj iz proročanstva.

- Obično dolazi zamenica koja se bavi striptizom.

- A šta vi znate o zamenici koja se bavi striptizom? - upita Rino zapanjen.

- Ona je sestra školske doktorke - reče devojčica sa bezbojnom kosom.

Pokaza Rinu da se sagne i reče mu na uvo: - *Veoma* liče jedna na drugu, ali doktorka je *dobra*, a zamenica je *zla*.

- To je ona što radi za agenciju *Vruć Rodendan* - doda dečak u plavom blejzeru.

- *A kako vi znate za agenciju Vruć Rodendan?* - prasnu Rino.

- To je agencija mog tate, profo - odgovori dečak u plavom blejzeru.

Izvuče mobilni telefon iz jakne i pruži ga Rinu. - Hoćete li da ga nazovete?

- Bolje bi bilo da pozovemo 92 - reče Rino, zgrabivši telefon. - Policiju, vatrogasce, nekoga ko će nas izvući odavde.

Ali telefon nije funkcionisao, suva pražnjenja statičkog elektriciteta su ometala uspostavljanje veze, škola je bila obavijena magnetskom olujom, satelitski signali nisu dopirali do nje, udarci velikog čekića nisu prestajali da se obrušavaju na zidove a s njima se mešao trasak komadića kreča koji su padali po linoleumskom podu fiskulturne sale.

- Proročanstvo kaže da vi znate šta bi trebalo učiniti, profo - reče dečak s protezom i naočarima.

Ali ja ne znam, mislio je Rino. Izlaz je bio veoma daleko, bio je pravi poduhvat dospeti do njega i u normalnim uslovima a dok su zidovi okolo pretili da će se srušiti, to je bilo nemoguće. Rinu je bila potrebna neka inspiracija poput one koju je imao s porukama sreće, ali kineski duhovi su ćutali, uvek je tako kada ih trebaš. I evo, u tom trenutku, efekti poslednjeg završnog udarca usmerenog protiv tvrđave fiskulturne sale stigoše sve do Rinovog razreda i srušiše jedan deo zida na dno učionice. Rino i deca su bili na sigurnom u hodniku i Rino ih je već vodio odatle ne gubeći više vreme, kada ih je dečak s protezom i naočarima, koji je završio na kraju grupe, pozvao urlajući: - Pogledajte, tajna soba! - Pad je otvorio jedan prolaz kroz koji se primećivala druga učionica, bez vrata i bez prozora, prekrivena čeličnim policama, do plafona napunjena spisima i nabreklih fasciklama. Mnoge su pale na zemlju i rasule se po podu, ostale su virile nagnute i sigurno bi pale pri sledećem udaru. Ignorišući Rina koji je, pribojavajući se sledećeg potresa, vikao za njima da se vrate, deca su pohitala tamo. - To je Istraga! - vikali su. - Eto gde je završila!

Udari su se zaustavili, za trenutak, i Rino se probio između učenika, radoznao i on protiv svoje volje. Istraga. Čuo je za nju, kao i sve zamene, ali nikad nije uspeo da je vidi niti da je dodirne. Čudna koincidencija imati je u rukama upravo u trenutku kada je škola trebalo da bude srušena sa zemljom.

Istraga je bila najveći projekat koji su srednje škole ikad preduzele. Započeta je pre mnogo godina u nekom razredu sad već zaboravljenom, među učenicima sad već nestalim, i od onda se uhvatio pravac, deo po deo, trogodište za trogodištem, generacije učenika za generacijama učenika. Nijedan profesor se nije sećao da je video početak projekta i nijedan ne bi živio dovoljno dugo da mu vidi kraj. Svaki razred je doprinio Istrazi, ali nijedan školski bibliotekar je nije nikad uneo u katalog, čitav jedan radni vek ne bi bio dovoljan. Istraga je bila zahtevna, ohola, proždrljiva, totalitarna. Zahtevala je rečnike, priručnike, enciklopedije, registre, crteže na pausima, kolaž, makaze, lepak, kompas, pantografe, registratore, projektore, geštetner, fotokopije, mainframes, database, networks, internet, World Wide Web, CD Rom, CD Write i DVD. Opsedala je kuće u kojima su živela deca, zauzimala je sobu za sobom, primoravala je porodice da žive u ćelijama kao Japanci, nisu postojali vikendi ni odmori za one koji su učestvovali u Istrazi, sve dok nije postala toliko ogromna da je zbog opšte iscrpljenosti napuštena („Nije više odgovarala potrebama vaspitne ponude”, rekla je Rinu devojčica sa bezbojnom kosom). Istraga je bila o Asircima i Egipćanima, o Sumerima i Persijancima, o Kaldejcima i o Jevrejima, o Hanancima i o Makabejcima, o Mardokejcima i o Filistejcima, o šiitima i o sunitima, o Etrurcima i o Ismailitima, o Keltima i o Iberima, o lukovicama i o gomoljima, o klinastom pismu i o zelenom listu, o feničanskim tablama i o palim vladama, o bogovima grčkim i o bogovima rimskim, o bogovima Gala, Franaka i Germana, o faraonima i o lukumonima, o forama i fazonima, o trgovačkim republikama i o ribarskim hvalopevkama, o Hanzeatskom savezu i Faradejevom kavezu, o pitijama i sibilama, o varnicama i vilama, o patrijarsima i o profetama, o prasićima i o konfetama, o Arhimedu i sabirnom ogledalu, o Ikaru i o Dedalu, o indijskom pirinču i o masovnom kiču, o Kublaj-kanu i o Aga-kanu, o geografskoj širini, o geografskoj dužini i o građanskom osećaju policajaca u Kini, o cirusima, o kumulusima i o nimbusima, o cirokumulusima i o kumulonim-busima, o romaničkom i o gotičkom, o sveštenučkom i o pučkom,

o Čarobnjaku i zabranjenom znaku, o drozdovima i o slavujima, o školjkama i o draguljima, o vulkanima i o lavi, o bobu i o slavi, o cipelama i o vlazi, i o mom kraljevstvu za jednog konja gde nikad sunce ne zalazi.

- Deco - reče Rino - imam ideju. - I dok im je objašnjavao ni on nije tačno znao šta govori, postupao je kao po diktatu kineskih duhova, dešavalo mu se ponekad.

XXIII

Merging

Za to vreme, tamo dole u školskom predvorju, drevan, besmrtan, predvođen svojim osvajačkim snagama, kineski car je svečano ulazio poput osvajača, u mundiru sa zmajevima od zlata sjajnijeg no ikad, talasi plašta kao plava noć, razbacani po ramenima, delovali su kao jezero pod mesečinom, veoma dugački nokti su mu uvijeni pod prstima kao filmska traka. Dvadeset četiri konobara u belim jaknama mu je pridržavalo nosiljku, prethodile su mu hiljade dečaka koji su isporučivali hranu po kućama, još brojnija armija ga je sledila. Kineski kuvari su jurili patke i piliće s noževima u rukama, oblaci kokošnjeg perja su donošeni vetrom koji je ulazio kroz širom otvoren ulaz, oštar miris đumbira se širio pod čitavim svodom, korpe kolačića sreće su u znak dobre sudbine prevrtane po putu kojim treba da prođe nosiljka, i razbijane nogama dvadeset četiri nosača, proizvodile su odsečan zvuk mitraljeza.

Nosiljka se zaustavila i car stade na noge, u tišini koja prethodi katastrofi.

- Školski narode - poče - zakon je ovaj. Državno školstvo se pokazalo kao zastarelo i nije više u stanju da odgovori potrebama jednog modernog, pluralističkog društva koje je zasnovano na vladavini slobodnog tržišta. Još gore, prisustvo škole je štetno za razvoj obližnjeg kineskog restorana koji ima potrebu za proširivanjem aktivnosti da bi izdržao međunarodnu konkurenciju i da bi kao protagonista ušao u globalnu ekonomiju. *Shareholders* pritiskaju, *account executives* navaljuju, *buyers* kopkaju nogama, *blue chips* su van sebe, *merchandising* je spreman a *merging* je neizbežan. Saopštavam vam stoga da je škola pred rušenjem. Moje mašine za kopanje su već uhvatile zid fiskulturne sale i kada građevina bude poravnata čitavo područje će biti pretvoreno u

kineski vrt koji će biti uređen kao patio⁶ za letnje bankete.

- Ne, škola neće pasti! - uzviknu upravnica, uzdižući se drsko protiv cara.
- Nijedna reforma nije uspela da je promeni, nijedan ministar nije nikad uspeo da shvati nešto o tome, niko ovde unutra nema pojma o onome što se dešava tamo napolju, takva je uvek bila i takva će i ostati, s kineskim restoranom ili ne, jer takva nam se sviđa! Školsko osoblje, ne dajte se zastrašiti! - i počeo da skandira slogan protiv privatizacije sve do pobeđe, pozivajući svoje trupe da je slede.

Ali niko je nije pratio. Skrhani, čitavo nastavno, administrativno i pomoćno osoblje nije učinilo nijedan pokret. Možda je upravnica imala talenta za izgubljene slučajeve, ali čuvarica, Arsenije stari sekretar, niži službenik muzičar, poslužitelji, ostali niži službenici pa čak i Kanelo, koji je dojurio iz svog skloništa, oduvek su u dubini svog srca sumnjali da su nepotreban teret za društvo. Na njihovim mučnim sindikalnim okupljanjima govorili su uvek o istim stvarima o kojima je sada govorio kineski car: da je škola zaostala, da je bila dinosaur koji je nelogično preživeo u jednoj epohi sisara mnogo okretnijih, da je propadala pod težinom svoje debele neadekvatnosti u eri videoklipova i infobajtova, superčipova i gigaflopja. Ali niko od njih nije bio spreman da se pretvori u pomoćnog kuvara kineskog restorana, nijedan poslužitelj koji se žalio na smeće koje su ostavljala deca u učionicama ne bi rado počistio pod kineskog restorana, nijedan niži službenik iz sekretarijata nije imao nameru da vodi knjigovodstvo kineskog restorana, jer od same pomisli na to ga zaboli glava, i nijedan redovni ili profesor na određeno vreme, ne bi nikada želeo da služi za stolovima kineskog restorana recitujući kinesku poeziju mešanu s menijem, čak ni ako bi bio plaćen zveckavim kineskim kovanicama. Štaviše, niko ne bi bio ni približno *sposoban* da to radi. Radilo se samo o tome da više nisu imali argumenata, sve su ih potrošili na beskrajno dugim skupovima osoblja, i ako bi sada neko počeo da brani prava škole, a opet kakva

⁶ (šp.) Unutrašnje dvorište u španskom stilu, sa zelenilom, fontanama, često okruženo stubovima. (Prim. prev.)

prava, pred pretenzijama kineskog restorana, njegova zakeranja bi toliko patetično i zaostalo zvučala i njemu i njegovim kolegama.

- Škola je osuđena - reče rezignirano Renato bliznakinjama. - Ja više neću biti redovni profesor, ti Marijaroza nećeš imati vremena da to postaneš, a ti Rozamarija ćeš ostati doktorica u zdravstvenoj službi, ali samo dok kineski restoran ne stavi ruke i na nacionalnu zdravstvenu službu.

- I ti se tek tako predaješ? - uzviknu Marijaroza ogorčena. - Ma kakav si ti muškarac? Da je Rino ovde, on bi sigurno znao šta da radi.

- Šta bi ti uradio da si Rino? - pažljiva Rozamarija upita Renata.

- Da sam Rino ne bih se brinuo - reče Renato - on se nikada ni o čemu ne brine. Uzeo bih jedan od onih kolačića sreće što stoje tamo na zemlji, pročitao bih trakicu koja je unutra i učinio bih ono što mi kaže da uradim.

- Pa šta čekaš onda? - podbode ga Marijaroza, tonom snaje koja urla na muža: „Ti ništa ne vrediš, tvoj brat naprotiv...”. - Uzmi jedan i pročitaj ga, zar ne?

Renato nije nikada prestajao da se pita, u godinama koje su usledile, da li je učinio dobro ili loše što se povinovao Marijarozi. Zar ne bi bilo bolje završiti jednom zauvek sa školom, zavrnuti rukave i početi ozbiljno raditi za kineski restoran? Zar nije tražio nešto slično kada je u tajnosti otputovao za Bari da prati seminar o glinama? Ali potrebno je više hrabrosti odreći se privilegije redovnog profesora nego se hrabro suočiti s kineskim carom, i tako se Renato bacio među gomilu kineskih konobara sve do staze slomljenih kolačića sreće, koja je počinjala na nekoliko koraka od nosiljke, i pokupi s nje jedan još netaknut. Prelomi ga, izvuče iz njega poruku i pročita je. Govorila je, rukopisom koji se Renatu činio poznatim: *Suoči se sa svojim neprijateljem*. Uzdahnuo je duboko i povikao: - Nebeski Sine, saslušaj me! - i sa to malo reči je osvojio Marijarozu, ostao redovni profesor i uništio sebi život kao što je u suštini oduvek želeo.

Sa visine nosiljke car se svečano okrenuo prema Renatu. - Neko možda

želi da me izazove? - upita. - Neka si dobrodošao. Laka osvajanja mi ne pružaju užitek.

- Nebeski Sine - reče Renato, veoma se trudeći da uđe u ulogu Kalafa, *Turandot*, prvi čin - ja tražim da se suočim s ispitom kolačića sreće. I ako pobedim, ti nećeš uništiti školu.

Žagor prekrasnog nagoveštaja se raširi kroz kinesku gomilu. Nijedan podanik cara nikad nije preživeo probu kolačića sreće, a tortura izazivača bi bila brza i spektakularna.

- Stranče, opijen smrću - nasmeja se car. - Neka bude tako.

XXIV

Ispit

Ispit se sastojao u tome da se konkretno postupi, bez imalo oklevanja, po predskazanju koje je naredio kolačić, radilo se o životu. Dvadeset kolačića sreće su zahvatani korpom; deset je pripadalo Renatu a deset caru. Dvadeseti kolačić bi odlučio o kineskoj sudbini obojice izazivača, pod pretpostavkom da su još uvek bili u stanju da razumeju i žele, ali administrativni savet kineskog restorana, koji je dojurio u međuvremenu, nije se plašio iznenađenja: nijedan kineski car nije nikada bio poražen od nekog kolačića sreće, Nebo to nikad nije dozvolilo i nikada ne bi. Prvi kolačić je zadesio Renata, i ovaj ga prelomi i daje konobaru u beloј jakni koji treba da ga pročita naglas. Dok je to radio osetio je zavist prema Rinu, koji je zasigurno mirno držao čas svom razredu, nesvestan dvoboja koji je njegov prijatelj vodio da bi spasao školu od uništenja.

- *Imaćeš dobar razlog da ne odeš u Indiju* - pročita konobar. Masa zaustavi dah. Kakva je to poruka sreće bila? Renato se zapita šta bi na njegovom mestu rekao Rino, i pronade odgovor: - Meni se sviđaju crne oči - reče. - Ne bih voleo da se zaljubim u petsto miliona žena.

Školsko osoblje je uzbuđeno aplaudiralo. Marijaroza se pridružila pljeskanju mada je primetila u sebi da se profesorčiću sviđaju Indijke s crnim očima i da će jednog dana da plati zbog toga. Car ne trepnu i podnese prvu Renatovu pobedu držeći se kao neko ko ispunjava neku dosadnu obavezu. Uzme drugi kolačić, polomi ga i dodade konobaru.

- *Ispricaćeš nešto lepo* - pročita konobar, gutajući knedlu.

Car se ponovo nasmeha, gordo i nadzemaljski. - Učitelj ratnih veština Kuan Saihung - počeo - živeo je u jednom stanu na vrhu stepeništa odakle je posmatrao proticanje jednog sveta stvorenog od vina, pesama i ljudskih bića.

Propovedao je oslobođenje životne sile od okova gravitacije i prezirao je reku nesvesne nužnosti zbog koje se uzrujavaju smrtnici. Ali kada je izlazio iz kuće zaustavljao bi se na vrhu stepeništa i govorio bi: „Neki put ne biram. Samo siđem”.

Osoblje kineskog restorana vrisnu od radosti, svuda su tanjiri balansirali na štapićima i ljudske piramide s biciklovima na vrhu. Prva *round* je završena izjednačeno. Ali sledile su narednih devet, neke grube, neke neshvatljive, a neke dočekane smrtonosnom tišinom pošto nisu predviđale nikakvu vidnu reakciju. Ama, ko je napisao takve poruke sreće? I kakvu su to vrstu sreće predviđale? *Običan si smrtnik ali opusti se, nisi jedini. Nisi neshvaćen, zaista si prosečan. Nisi budala, deo si tendencije. U zamci za miševe sir je uvek besplatan. Medijum je poruka ali flaša nije vino. Traži uputstvo za slatki novi stil.⁷ Došao si na ovaj svet da kupuješ ili da istražuješ? Kada je nešto smešno to je zato što nije ništa smešno. Zalutaćeš u božjim poslovima. Pogledaćeš pupak i pitaćeš se: ma, je li moj? Još uvek ne znaš, ali jednog dana ćeš dati svu imovinu Sai Babi. Imaš odlične razloge da ne budeš u pravu. Radije bi plakao u rols-rojsu ili bio srećan na biciklu? Ne budi nervozan ionako će se upaliti zeleno. Ne dozvoli da ti prodaju ono što već imaš. Uzmi u obzir vrstu sapuna. A sada ti.*

Oko petnaestog kolačića jedan deo publike je počeo da se dosađuje, i primerci „Sportskog glasnika” u dvojezičnom italijansko-kineskom izdanju kružili su pozadinom fronta. Ali kada je poslednji kolačić zapao caru, oči su se ponovo uperile na scenu dvoboja, konobari akrobate su ponovo sišli na zemlju a članovi administrativnog saveta isključiše svoje laptopove. Uzdrhtali konobar pročisti grlo i pročita: - *Poslušaj oca, upiši se na medicinu.*

⁷ Pravec u italijanskoj poeziji XIII veka. (Prim. prev.)

XXV

Zid

- Sakupite Istragu - govorio je za to vreme Rino deci, tamo dole u napola srušenoj učionici. - Ceduljice, spise, grafikone, crteže, brošure, fotokopije, isečene fotografije, lepljene razglednice, sve što uspete. Uzmite takođe sav lepak, makaze i selotejp, šta god nađete. Požurite i pođite za mnom.

Natovareni katalozima i registratorima, Rino i deca napustiše tajnu sobu, prodoše kroz učionicu pretrpanu razvalinama, odvažiše se da uđu u hodnik potresan tutnjavom i ponovo se uputiše prema fiskulturnoj sali. Učenici i profesori drugih razreda su ih praznoglavo gledali. Niko ih nije zaustavljao, niko im se čak nije ni obraćao, ometala ih je opčinjenost proročanstva. Pun fascikli i pelira koji su mu ispadali iz ruku, Rino otvori vrata fiskulturne sale gurnuvši ih leđima i zadrži ih sve dok deca nisu ušla. Vetar je duvao slobodno i hladno među mnogim okrnjenim ili ogoljenim velikim prozorima, pod je sad već bio gomila kamenja a glavni zid je izgubio puno maltera pa je ličio na zmiju koja se ljušti. Udarci balvana, koji su poslednjih minuta postali metodični i duboki, kao da su bili sigurni da je bilo samo pitanje minuta i da nije bilo razloga za zamaranjem, sada su prestali, ali zid je bio blizu da se sruši sam od sebe, kao neki premlaćeni bokser koji se leluja po ringu i padne a da protivnik ne mora da se potruži da mu zada poslednji udarac. Rino projuri ispod zidova, pokupi paket listova koji su spadali u Istragu i silom ga uglavi u jednu od rupa koja je ostala od palog kreča. Zatim uze drugi paket hartija, ponovi operaciju i dade znak deci da učine isto to. Pokidao je listove neke sveske, rasporedio ih u nizu dužinom jedne naprsline i prilepio lepkom i selotejpom. Dotle su se deca već raširila duž zida, svako sa svojim poglavljem Istrage da ga umetne u kanal, uglavi kao svežanj ili ga zalepi u obliku trake. I čim su sveske, grafikoni,

brošure, isečene ilustracije i makazama isečene razglednice počele da šarene zidove, malter je prestao da otpada, stubovi su izgledali kao da im se vraća ponos uspravnog držanja, lomovi na velikim prozorima su se proredili sve dok potpuno nisu nestali a takođe se i vetar s one strane prozora lagano smirivao, postajući ponovo tih i prolećan.

Čim je prošlo ono najgore, u fiskulturnoj sali su se pojavili, sporo, sa strepnjom i s predostrožnošću, ostali razredi, isti oni koji su ostali skamenjeni sve do tog trenutka. Videli su šta su radili Rinovi učenici i otišli su da uzmu svoje učešće u Istrazi, selotejp i lepak za papir. I oni su se vratili natovareni i počeli su da pokrivaju rupe koje Rinov razred zbog nedostatka materijala nije uspeo da zatvori. Za kratko vreme, zid fiskulturne sale je vrveo od učenika i nastavnika koji su oblagali svaki njegov pedalj. Donete su merdevine da bi se stranice zalepile što je moguće više u visinu, a tamo gde merdevine nisu bile dovoljne dovučene su gimnastičke sprave kako bi se popeli na njih i odatle mazali lepak po zidu i lepili odlomke Istrage. Nekoliko sati kasnije u okolini nije ostao nijedan komad papira. Cela Istraga je iskorišćena, uključujući i loše primerke, a zid fiskulturne sale se pretvorio u jedan gorostasan mozaik kaligrafije, šara, fotografija, hartijica, dijagrama, tekstova pisanih rukom i mašinom, akvarela i likova koji su se pružali unedogled.

XXVI

Karlo Peti

U predvorju, za to vreme, konobar je upravo pročitao poslednju poruku sreće, onu koja je govorila caru da poslušaj svog oca i da se upiše na medicinu, kad se jedan stub crnog dima podigao iz nekog ćupa oko kojeg su kuvari kineskog restorana, koji nikad nisu gubili vreme, bili veoma zaposleni čerupanjem jedne patke. Dim se, praćen tutnjavom groma, podigao prema tavanici, poprimivši prvo oblik povorke senki, zatim nekog crnog zmaja, i na kraju neizmerno starog kineskog lica sa sveštениčkom kapicom od somota na glavi, glatkom bradom, rukom koja je izlazila iz brade i jednim zašiljenim noktom poput mača upravljenoj prema kineskom caru.

- POSLUŠAJ SVOG OCA, UPIŠI SE NA MEDICINU - zaori se glas, strahovit kao u Karla Petog kada je poneo za sobom u grob Don Karlosa Španskog Infanta. Lice se zbuni, ponovo postade zmaj, povorka senki, i na kraju ništa više nego dim rasut po vazduhu.

Na pogled tog priviđenja oči cara sevnuše od straha, ruke počеше da mu se tresu i nokti mu se odmotaše pod prstima kao zvezde padalice. Ali poneki put se ne bira, samo se siđe. I tako, kineski car, koji nikad nije diplomirao kinesku književnost jer nikad nije završio diplomski rad, i koji nikad nije upisao medicinu jer je provodio suviše vremena razmišljajući o nevažnim stvarima a kada je prestao ostalo mu je još samo mesto glavnog kuvara kineskog restorana, siđe s nosiljke i uputi se ka upravnici. - Po volji Nebesa, kolačića sreće i kineskog duha mog oca - reče joj jednim novim, skromnim tonom - obustavljam uništavanje škole i objavljujem svoju nameru da se upišem na prvu godinu medicine. Da duša mog roditelja može oprostiti moj nemar povinujući se njegovoj najdubljoj želji.

Konobar u beloj jakni, prestravljen kao i svi drugi priviđenjem carskog oca, pustio je poslednju poruku sreće da leprša u vazduhu. Renato ju je uhvatio, i prepoznao na njoj Rinov rukopis. Prikupio je i ostale poruke: sve su bile Rinovo delo, kako to nije odmah shvatio! Ali gde je Rino? I šta su značili oni udari koji se već duže vreme valjaju hodnikom i razbijaju se u predvorju svom svojom mračnom silinom, a na koje se niko nije obazirao, jer su svi bili hipnotisani zbog završetka dvoboja? - Naređujem maljevima da se zaustave! - uzviknu car, ali možda je kasno, možda iznureni zid ne može više da izdrži. - Tamo dole je Rino! - povika Renato. - Moramo ga spasti! - Zgrabi Marijarozinu ruku a ona stegnu sestrinu, i zajedno se uputiše prema hodniku, između potmulih udaraca i vike, smetenih čuvara i obeshrabrenih Kineza.

XXVII

Spokojstvo Pompeje

Ali kada su Renato i bliznakinje stigli do fiskulturne sale, Rino se već sam bio spasao. Veoma umoran i srećan, obuzet žestokom krizom zbog čežnje za mirisom štirka s Rozamarijine košulje, uzdahnuo je, obrisao znoj i seo na zemlju da posmatra zid koji je sad već bio učvršćen. Kroz razlupane velike prozore, do druge strane dvorane, sada je ulazila sunčeva svetlost, mirna i sigurna, s vremena na vreme zasenčena ponekim naletom oblaka. Škola se nije srušila, nije bila bezbedna i nije bila osuđena. U nekoliko trenutaka, stvorila se velika tišina: mir koji bi sigurno zavladao Pompejima, da ga je lava poštedela u poslednjem trenutku. Zatim je Rozamarija prišla Rinu, zagrlila ga je i poljubila pred učenicima koji su pljeskali i vikali od radosti i pakosti. Marijaroza učini isto to s Renatom i u tom trenutku počеше svi da pristižu, baš svi: prijatelji diplomirani književnici, Karmelo i čuvarica, Arsenije i upravnica, osoblje iz sekretarijata, dečaci koji su vršili kućne isporuke za kineski restoran i kompletna agencija *Vruć Rođendan*. Poslednji je stigao kineski car, koji je gestom onoga koji zna da gubi zalepio na zid poruku sreće koja je označila njegov poraz. I u ovom trenutku pustolovina se prekida i njeni likovi ostaju zabeleženi na istom zidu kojeg su spasli od uništenja.

Priča koju smo ispričali se dogodila davno, u dalekoj i sad već zaboravljenoj zemlji, ali putnici koji se zadese u blizini njene drevne škole mogu još uvek da se dive Zidu Istrage. Nakon mnogo godina i mnogo neminovnog zaborava, Zid je, štaviše, ostao jedino svedočanstvo o jednoj drevnoj civilizaciji, i da nije fragmentarnih prepričavanja koja su sačuvana na njegovoj napaćenoj površini ne bi znali ništa o tom arhaičnom svetu i o muškarcima i ženama koji su ga nastanjivali. Samo zahvaljujući Zidu naši

istoričari su došli do saznanja da su se stanovnici Egipta zvali mumije i da su živeli u pustinji Sara gde su se polja navodnjavala svake godine od visokih voda Nila, da je kralj David svirao harfu da razbesni Solomona, da su Grci izumeli korintske, dorske i tonske stubove, da je Ahilova majka zagnjurila sina u reku Stiks da ga učini nehranjivim, da je Odisej dvadeset godina morao da podnosi teška iskušenja, a najteže od svih je bila njegova žena Penelopa, da je Eneja pobegao iz Troje sa svojim ocem koji je bio na teretu, da je Sokrat bio Grk koji je išao okolo i delio savete ljudima sve dok ga nisu ubili, da se u starom Rimu toliko loše jelo da su na gozbama svi povraćali, da je Neron bio jedan svirepi tiranin koji je mučio svoje podanike svirajući im na citri, da je car Konstantin usnio san u kojem mu je neki glas govorio: „Sa ovim tiketom ćeš pobediti”, a da papa Lav nije zaustavio Atilu na kružnom rimskom putu hunski konji bi pili s fontane Trga svetog Petra, da su u srednjem veku svi bili nepismeni osim Dantea, da je Leonardo pisao naopako ali jedno ogledalo ga je pokazalo onakvim kakav jeste, da je Alesandro Volta otkrio struju milujući mačke u smeru suprotnom od rasta dlake, da je Guljelmo Markoni izumeo radio a da su Amerikanci izumeli televizor, da su Sako i Doniceti bili dvojica anarhista koji su napisali *Mnogo te volim* i zbog toga završili na električnoj stolici, da je Benito Toskanini nakon što je izgubio rat emigrirao u Ameriku i postao slavni dirigent državnih udara, i da je Vitorio Emanuele Treći pobegao iz Rima da održi zdravicu i od onda više nije mogao da se vrati na najveće poluostrvo Mediterana.

Biografija

Alessandro Karera rođen je 1954. u gradu Lodi (kod Milana). Diplomirao je teorijsku filozofiju sa tezom o odnosu između teksta i muzike u delima Arnolda Šenberga.

Profesor je italijanske i komparativne književnosti na Univerzitetu u Hjustonu, a predavao je i na univerzitetima u Njujorku i Kanadi.

Objavljivao je prozu i poeziju, ali i dela iz teorije književnosti, filozofije i muzikologije, od čega se izdvajaju: *Muzika i mladi (Musica e pubblico giovanile, 1980)*, *Muzika i psiha (La musica e la psiche, 1984)*, *Glas Boba Dilana. Jedno tumačenje Amerike (La voce di Bob Dylan. Una spiegazione dell'America, 2001)*, *Savršena mlada (La sposa perfetta, poezija, 1997)*, *Dokle je stigao strašni sud (A che punto è il Giudizio Universale, pripovetke, 1999)*, *Iskustvo trenutka. Metafizika, vreme, pisanje (L'esperienza dell'istante. Metafisica, tempo, scrittura, 1995)*.

Godine 1992. dobio je specijalnu pohvalu na Festivalu poezije u Hjustonu, 1993. nagradu „Eugenio Montale” za poeziju, a 1998. nagradu „Arturo Loria” za pripovetku. Bio je finalist za nagradu „Settembrini” za pripovedačku prozu (1999), i za nagradu „Deledda” za esejistiku (2002). Godine 2006. dobio je nagradu „Attilio Bertolucci” za književnu kritiku. Njegov kratki roman *Čudesan život diplomiranih književnika (La vita meravigliosa dei laureati in lettere)* je od 1993. doživeo sedam izdanja.